

Rahoitus ja kannattavuuden arviointi yrityksen perustamisvai-
heessa
CASE: Yrityksen perustamislaskelmat

Opinnäytetyö

Petri Kuusiniemi

Kaupan ja kulttuurin toimiala
Liiketalouden opinnäytetyö
Tradenomi

TORNIO 2014

TIIVISTELMÄ

LAPIN AMMATTIKORKEAKOULU, Kaupan ja kulttuurin toimiala

Koulutusohjelma:	Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä:	Petri Kuusiniemi
Opinnäytetyön nimi:	Rahoitus ja kannattavuuden arviointi yrityksen perustamisvaiheessa
Sivuja (joista liitesivuja):	57 (13)
Päiväys:	27.4.2015
Opinnäytetyön ohjaaja:	Satu Valli
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada selville, mitä eri rahoitusvaihtoehtoja alkavalla yrityksellä on ja mitkä tekijät vaikuttavat rahoituksen saatavuuteen. Asiaa tarkasteltiin kohdeyrityksen näkökulmasta. Kohdeyritys, jonka perustamista yrittäjä harkitsee, on hautaustoimisto. Opinnäytetyössä varmistetaan tavoite- ja kannattavuuslaskelmien avulla kohdeyrityksen liikeidean käyttökelpoisuus.</p> <p>Opinnäytetyön toteutustapa on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee yrityksen rahoitusta ja kannattavuutta alkavan yrityksen näkökulmasta. Teoriaosuudessa käsitellään yrityksen rahoitusta yleisellä tasolla, luvussa käydään läpi yrityksen eri pääomalajit ja pääomarakenne sekä rahoituksen suunnittelu lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään erilaiset rahan lähteet, kannattavuuteen vaikuttavat tekijät sekä yrityksen pää- ja osabudjetit. Empiirisessä osuudessa määritettiin tutkittavalle kohteelle tavoite- ja kannattavuuslaskelmat, joiden avulla arvioitiin yritysidea ja yrityksen taloutta tavoitteineen perustamisesta kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Näiden avulla selviää yritystoiminnan sitoman pääoman tarve ja toiminnan jatkumisen edellytykset.</p> <p>Tutkimusaineiston keruussa käytettiin lähdeaineistona erilaisia dokumentteja, haastatteluja ja havainnointia. Haastattelu kohdennettiin rahoituslaitoksissa työskenteleville henkilöille, jotka ovat tiiviisti tekemisissä yritysrahoituksen parissa.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella pääteltiin, että kohdeyrityksellä on mahdollisuudet kannattavaan yritystoimintaan, vaikka tavoitetulokseen ei ensimmäisenä vuonna päästäisikään. Laskelmista selvisi, mitkä tekijät vaikuttavat eniten yrityksen kannattavuuteen. Liikevaihdon kasvun merkitys yrityksen tekemään tulokseen on erittäin suuri, koska kiinteiden kulujen osuus on kokonaiskuluista varsin merkittävä.</p> <p>Asiantuntijahaastattelut osoittivat selvästi, mitkä ovat niitä asioita, joita aloittavan yrittäjän täytyy ottaa huomioon rahoitusneuvotteluissa. Hyvin laadittu liiketoimintasuunnitelma on tärkeimmässä asemassa rahoituksen hakemisen kannalta yrityksen perustamisvaiheessa. Pohjustustyö ennen rahoituksen hakemista tulee olla huolellisesti tehty, jotta se ei anna negatiivisia signaaleja rahoituspäätöksen kannalta.</p>	
Asiasanat: Rahoitus, kannattavuus, yrittäjät, perustamislaskelmat	

ABSTRACT

LAPIN UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Business and Culture

Degree programme:	Business Administration
Author:	Petri Kuusiniemi
Thesis title:	Financing and assessment of the profitability of a start-up business
Pages (of which appendixes):	57 (13)
Date:	27.4.2015
Thesis instructor:	Satu Valli
<p>The objective of this study was to describe from a start-up company's perspective different financial options and factors that impact on the availability of financing. The start-up company, i.e. the case company, operates funeral parlor business. The study focuses on solving the viability of the start-up's business idea with target cost and profitability calculations.</p> <p>Research method used in this study is qualitative case study. The theoretical framework of this study structures around the concepts of finance and profitability from the start-up perspective. In the theory part, company financing is generally described focusing on different types of capital, capital structures, and short and long term financial planning. The theory part also deals with various sources of capital, factors that influence profitability, and budgets.</p> <p>In the empirical part, the target profit and profitability calculations were carried out for the case company. Results from these calculations were then used to assess the business idea of the case company and its viability for the following three years. The calculations also revealed the amount of required capital investment and budget for profitable business.</p> <p>In the data collection, a variety of articles, books, observation and interviews were used as source material. The interviews were conducted among financing professionals specialized in company financing.</p> <p>The results indicate that the case company has an ability to do profitable business even if the targets are not be achieved during the first year. The calculations also show which factors have a major impact on a company's profitability. Specifically, increase in turnover has notable effect on profitability if fixed costs are high in a company.</p> <p>The interviews revealed clearly the key issues that have to be considered in financing negotiations. A carefully prepared business plan is the most important factor to receive financing from the markets. Preparation of application has to be precisely compiled to send signals of professionalism and reliability to the financial institutions.</p>	
Key words: Financing, profitability, entrepreneurs, startup calculations	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	6
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaus.....	6
1.2 Tutkimusmenetelmät.....	7
2 YRITYKSEN RAHOITUS	9
2.1 Oma pääoma ja vieras pääoma.....	10
2.2 Oman ja vieraan pääoman kustannus.....	11
2.3 Pääomarakenne	12
2.3.1 Velan vipuvaikutus.....	13
2.4 Rahoituksen suunnittelu pitkällä ja lyhyellä aikavälillä.....	14
2.5 Käyttöpääoman hallinta	16
2.6 Rahoituksen riskit	17
3 RAHANLÄHTEET.....	18
3.1 Pankit	18
3.2 Rahoitusyhtiöt	19
3.3 Finnvera	19
3.4 Te-keskus	20
4 YRITYSTOIMINNAN KANNATTAVUUS.....	21
4.1 Tuotot ja kustannukset	21
4.2 Kannattavuus.....	22
4.3 Vakavaraisuus	23
4.4 Maksuvalmius	24
4.5 Tunnuslukujen arviointi	25
5 BUDJETOINTI.....	26
5.1 Myyntibudjetti.....	27
5.2 Osto- ja varastobudjetti	27
5.3 Tulosbudjetti	28
5.4 Rahoitusbudjetti	28
5.5 Tase-ennuste.....	29
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET	30

6.1 Keskeisimmät selvitettävät asiat yrityksestä ja yrittäjästä	30
6.2 Realistiset onnistumisen mahdollisuudet	31
6.3 Vakuuksien tarpeen määrittely	31
6.4 Rahoituksen hinnan määräytyminen	32
6.5 Muut huomioon otettavat seikat	32
6.6 Liiketoimintasuunnitelman tärkeimmät kohdat	32
7 CASE YRITYS X	34
7.1 Tietoja hautausalan kannattavuudesta	34
7.1 Perustamislaskelmat	35
7.2 Tulosbudjetti	36
7.3 Myyntibudjetti	37
7.4 Kassavirtalaskelma	37
7.5 Tase-ennuste	38
8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	39
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Aloittavan yrityksen tulevaisuuden kannalta avaintehtäviä ovat liiketoiminnan konkreettinen suunnittelu ja suunnitelmien toteutumisen seuranta. Laaja-alaisilla suunnitelmissa pyritään ottamaan huomioon kaikki yritystoiminnan osa-alueet, kuten markkinointi, myynti, henkilöstöhallinta ja tuotanto. Kaikkiin näihin eri osa-alueisiin liittyvät kiinteästi talousasiat. Tämän vuoksi talouden suunnittelu ja seuranta on yksi yritystoiminnan keskeisimmistä tehtävistä. (Kotro 2007, 9.)

Yrittäjän on varmistettava rahoitus omalla tai vieraalla pääomalla yrityksen perustamis- ja käynnistysvaiheeseen. Yrityksen perustamiseen käytetään oman ja vieraan pääoman lisäksi mahdollisia avustuksia ja tukia tarvittavan pääomarahoituksen kokoamiseksi. Aloittavan yrityksen on mahdollista saada alkupääoman tarpeeseen, hankintoihin ja kulujen maksamiseen rahallista avustusta, edullista lainaa tai takaus pankkilainaa varten yrittäjiä tukevista instituutioista. (Yritys-suomi 2014a, hakupäivä 13.5.2014.)

Aloittavan yrityksen tulee olla selvillä rahoituksen tarpeesta toiminnan käynnistämiseen, mahdollisiin investointeihin ja alkuaanjaksolle, jolloin tulorahoituksella ei välttämättä kateta kaikkia liiketoiminnan kuluja. Yrityksen tulisi selvittää myös, mitä eri rahanlähteitä on tarjolla, mitkä ovat niiden kustannukset ja mikä on oman pääoman ja vieraan pääoman välinen suhde. Opinnäytetyössäni tarkastellaan alkavan yrityksen kokonaistalouden tilaa tulos-, rahoitus- ja kannattavuuslaskelmien kautta.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada selville, mitä eri rahoitusvaihtoehtoja alkavalla yrityksellä on ja mitkä tekijät vaikuttavat rahoituksen saatavuuteen. Asiaa tarkastellaan kohdeyrityksen näkökulmasta. Kohdeyritys, jonka perustamista yrittäjä harkitsee, on hautaustoimisto. Opinnäytetyössä varmistetaan tavoite- ja kannattavuuslaskelmien avulla kohdeyrityksen liikeidean käyttökelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia ja suunnitella aloittavan yrityksen kannattavuutta ja rahoitusta yrityksen perustamisvaiheessa. Tutkimus tulee auttamaan mahdollisessa kohdeyrityksen perustamisessa. Keskeisimpiä kysymyksiä tutkimuksessani ovat:

- Mitä rahoitusvaihtoehtoja alkavalla yrityksellä on ja mitkä tekijät vaikuttavat sen saatavuuteen?
- Mitkä ovat edellytykset kannattavalle yritystoiminnalle?
- Miten tavoite- ja kannattavuuslaskelmien avulla varmistetaan liikeidean käyttökelpoisuus?

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään pääosin alkavan pk-yrityksen rahoitusta ja kannattavuutta. Opinnäytetyössä ei käsitellä yhtiömuotoja, liiketoimintasuunnitelmaa tai muita yrityksen perustamiseen liittyviä toimenpiteitä. Koska opinnäytetyö on julkinen, käsitellään kannattavuuslaskelma nollatulostavoitteella ja pääbudjetit suunnitellaan yleisellä tasolla, jotta ne kattavat yritystoiminnan päivittäisen rahantarpeen.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Toteutan tutkimukseni kvalitatiivisena tapaustutkimuksena. Opinnäytetyössä tutkitaan yksittäistä tapausta ja sen avulla on tarkoitus selvittää yritystoiminnan kannattavuutta ja kokonaistalouden tilaa yrityksen perustamisvaiheessa.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuvata todellista elämää. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuuksia ja väittämiä. Laadullinen tutkimus suosii ihmisiä tiedon keräämisessä ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, mikä suosii menetelmän käyttöä tutkimuksessani. Laadullisen tutkimuksen aineiston hankinnassa käytetään erilaisia metodeja, joita ovat muun muassa teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelu sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiivinen analysointi. (Hirsjärvi ym. 2009, 161, 164.)

Opinnäytetyön empiirinen osuus on case- eli tapaustutkimus, jota pidetään tyypillisenä tutkimusstrategiana liiketaloustieteissä. Tapaustutkimuksen tehtävä on tuottaa kehittämissuhteita ja ideoita. Tutkimuksessa tutkitaan yhtä tapausta joka voi olla yritys, yrityksen tuote, palvelu, toiminta tai prosessi. Tutkimuksen pyrkimyksenä on tuottaa

yksityiskohtaista ja syvällistä tietoa tutkittavasta tapauksesta tai ilmiöstä sen todellisessa tilanteessa ja toimintaympäristössä. Tapaustutkimuksessa on olennaisempaa kerätä suppeasta joukosta paljon tietoa kuin laajasta joukosta vähän. (Ojasalo, Moilanen & Rita-lahti 2009, 52.) Ojasalon ym. (2009, 55) mukaan tapaustutkimuksen tyypillisin piirre on, että monenlaisia menetelmiä käyttämällä saadaan syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta. Kanasen (2008, 84) mukaan case-tutkimuksessa käytetään triangulaatiota tutkimusstrategiana eli yhdistetään eri tietolähteitä.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerätään henkilökohtaisia haastatteluja tehden sekä valmiita dokumenttiaineistoja tarkastellen. Lisäksi tärkeässä roolissa on hautaustoimistoalan yrityksen toiminnan havainnointi. Aineiston analysoinnissa käytetään menetelmänä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysillä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi olla melkein mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali, esimerkiksi puhe, keskustelu, dialogi tai raportti. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 103.) Tutkimusaineistoa kerätään strukturoidulla lomakehaastattelulla. Lomakehaastattelussa kysymykset, väitteet, niiden muoto sekä esittämisjärjestys on ennalta määrätty (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Kysymyksiä käytetään pääosin avoimia kysymyksiä, joissa esitetään kysymys ja jätetään tyhjä tila vastausta varten. Viimeisenä kysymyksenä käytetään asteikkoon perustuvaa kysymystyyppiä, jossa esitetään väittämiä ja vastaaja valitsee omaa näkemystään voimakkaimmin kuvaavat viisi vaihtoehtoa. Avointen kysymysten etu on siinä, että vastaajalla on mahdollisuus sanoa, mitä hänellä on mielessään, kun taas monivalintaiset kysymykset kahlitsevat vastaajan valmiisiin vaihtoehtoihin. Strukturoidun haastattelun etu on, että tieto kirjataan haastattelutilanteessa. Tulosten analysointi on tällöin nopeaa, koska tieto on käytettävissä heti viimeisen kirjatun haastattelun jälkeen. (Hirsjärvi ym. 2009, 198, 200, 201; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 208.) Haastatteluiden kohderyhmänä toimivat rahoituslaitoksissa työskentelevät henkilöt, jotka ovat tekemisissä yritysrahoituksen kanssa.

2 YRITYKSEN RAHOITUS

Rahoituspäätökset ovat keskeinen osa yritysten liiketoimintaa. Yritysten kannalta rahoitus voidaan jakaa kolmeen ydinkysymykseen. Ensimmäiseksi tulisi miettiä, minkälaisiin investointikohteisiin sijoitetaan. Yritysjohdon tulee määrittää pitkän aikavälin sijoitukset (investoinnit), jotka ovat päätöksiä esimerkiksi yritystoiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi hankittavista rakennuksista sekä koneista ja laitteista. Toinen kysymys liittyy rahoituksen hankintaan investointien toteuttamiseksi. Rahoitetaanko investoinnit toiminnasta kertyvillä voitoilla ja omistajien sijoituksilla vai halutaanko hankkia ulkopuolista rahoitusta esimerkiksi pankkilainan muodossa? Kolmas kysymys liittyy päivittäisen rahoitushuollon järjestämiseen. Pitkän aikavälin rahoitussuunnittelun lisäksi on myös huolehdittava, että rahat riittävät päivittäisiin menoihin ja että velallisten saatavat tulevat ajoissa, jotta yritys ei vaaranna jokapäiväisten rutiinien toteutumista (Martikainen & Martikainen 2009, 11, 12.)

Edellä mainittujen ongelmien lisäksi kaikki yrityksen rahoitusjohdon ratkaistaviksi tulevat pienemmätkin ongelmat kytkeytyvät näiden peruskysymysten ympärille. Rahoituksen perusongelmia ratkaistaessa pitää varmistaa rahoituksen riittävyys niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä. (Martikainen & Martikainen 2009, 12.) Lyhyen aikavälin rahoitussuunnittelun tarkoitus on taata maksuvalmius, jonka ylläpitoon tarvittava käyttöpääoma voidaan rahoittaa tulorahoituksella tai vieraalla pääomalla. Käyttöpääoman tarve vaihtelee toimialoittain. Aloittavan yrityksen tulisikin varata käyttöpääomaksi kahden tai kolmen kuukauden palkka- ja vuokramenoja vastaava summa. Pitkän aikavälin rahoitussuunnittelun keskeisiä asioita ovat kannattavuus ja rahoituksen tasapaino. Rahoitussuunnitelmassa määritellään yrityksen liiketoiminnan rahoituksen riittävyys ja ajoitus tulevina toimintavuosina. Siinä tarkastelun alla on sekä rahan lähteet että rahan käyttö sekä tarvittavan käyttöpääoman määrän laskeminen. (Yritys-suomi 2014b; VirtuaaliAMK 2014, hakupäivä 13.5.2014.)

Yritykset asettavat itselleen pitkän sekä lyhyen aikavälin tavoitteita eli päämääriä. Pitkän aikavälin tavoitteet määritellään vuosien päähän ja ne kertovat, millaisena yritys halutaan nähdä esimerkiksi 10 vuoden kuluttua. Pitkän tähtäimen tavoitteet pyritään ilmoittamaan mitattavina tekijöinä esimerkiksi liikevaihtona ja niillä on tärkeä rooli lyhyen tähtäimen tavoitteiden asettamisessa. Lyhyen tähtäimen tavoitteet ovat konkreettisia ja mitattavia asioita, joilla on helpompi edetä tulevaisuudessa oleviin päämääriin.

Lyhyen tähtäimen suunnitelmat ovat hyvinkin yksityiskohtaisia ja ne laaditaan pääosin seuraavalle tilikaudelle. (Kotro 2007, 10, 11.)

2.1 Oma pääoma ja vieras pääoma

Pääomarahoitus voidaan jakaa omaan ja vieraaseen pääomaan. Oman pääoman katsotaan jäävän yritykseen määräämättömäksi ajaksi, kun taas vieraalla pääomalla on yleensä aina takaisinmaksusuunnitelma. Molemmilla rahoitusmuodoilla on tuottovaatimus, vieraalla pääomalla se on jatkuva korkovaatimus. Omalle pääomalle ei suoriteta ennalta sovittua kiinteää korvausta, minkä vuoksi se saattaa olla useissa tilanteissa kalliimpi rahoitusmuoto kuin vieras pääoma. (Lauriala 2008, 30, 31.)

Yrityksen oma pääoma koostuu yritykseen sijoitetusta pääomasta sekä tulorahoituksesta kertyneestä yritykseen jätetystä pääomasta. Oma pääoma voidaan jakaa myös ulkoiseen ja sisäiseen omaan pääomaan. Ulkoisella omalla pääomalla tarkoitetaan osakkeita myymällä hankittua pääomaa. Sisäisellä omalla pääomalla tarkoitetaan tulorahoituksesta eli liiketoiminnasta voittona saatua kassavirtaa. Pääomaa kerryttävät myös omaisuuden arvonnousut (Knupfer & Puttonen 2009, 29; Yrittäjät 2014a, hakupäivä 28.1.2014.)

Oma pääoma luo yrityksen vakavaraisuuden perustan. Oman pääomanehtoinen rahoitus on pääoman sijoittamista yhtiöön ennalta määräämättömäksi ajaksi ja se takaa äänioikeuden yhtiökokouksessa. (Knupfer & Puttonen 2009, 31.) Laurialan (2008, 31) mukaan oman pääomanehtoinen rahoitus on periaatteessa vakuudetonta ja korotonta, mutta siihen liittyy perusmuodossaan rajoittamaton tuottopotentiaali.

Oma pääoma jaetaan luonteensa perusteella joko sidottuun omaan pääomaan tai vapaaseen omaan pääomaan. Sidottuun omaan pääomaan kuuluvat yhtiön osakepääoma sekä arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto. Muut rahastot, sijoitettuun vapaaseen omaan pääomaan merkityt varat sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto ovat vapaata omaa pääomaa. Sijoitettuun omaan pääomaan voidaan katsoa kuuluvan myös omaisuuden arvonnousut. Sidottua omaa pääomaa ei saa jakaa osakkeen omistajille ilman velkojien kuulemista, päinvastoin vapaa oma pääoma voidaan jakaa kuulematta velkojia. (Fondia 2014, hakupäivä 11.7.2014.; Nettilaki 2014a, hakupäivä 11.7.2014.)

Riittävä oma pääoma muodostaa kasvualustan lisäksi puskurin yllättävien menojen varalle ja parantaa yrityksen omavaraisuutta mittaavia tunnuslukuja. Kun tunnusluvut ovat hyvät, niin rahoittajan luottotappion todennäköisyys pienenee ja lainansaanti investointeihin tai käyttöpääoman rahoittamiseen helpottuu. Rahoituspäätöksiä tekeville henkilöille yrityksen liiketaloudelliset tunnusluvut ovat tärkeitä signaaleja yrityksen toiminnan tuloksellisuudesta. (FVCA 2014, hakupäivä 16.5.2014.)

Vieras pääoma on yleensä yrityksen ottamaa velkarahoitusta pankilta tai rahoitusyhtiöltä. Vieras pääoma otetaan käyttöön ennalta määräytyksi ajaksi ja se täytyy maksaa lainasopimuksen mukaisesti takaisin velkojalle. Vieraalle pääomalle täytyy maksaa korvausta laina-ajalta, ja sen saaminen edellyttää yleensä vakuuksia (Nettilaki 2014b; FCVA 2014.) Knupferin ja Puttosen (2009, 37) mukaan vieraan pääoman ehtoisella rahoittajalla ei ole päätösvaltaa yrityksen asioissa. Yrityksen kannalta sillä on merkittävä vaikutus, että lisärahoitusta hankittaessa ei jouduta luovuttamaan äänivaltaa nykyisten omistajien ulkopuolelle.

2.2 Oman ja vieraan pääoman kustannus

Rahoituksen maailma on nykyään täysin globaali, koska samat rahoituksen kustannuksen peruseriaatteet pätevät niin suurilla kuin pienilläkin yrityksillä maasta riippumatta (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 156). Sitoutuneella pääomalla on aina kustannus riippumatta siitä, mistä lähteistä pääoma on peräisin. Puhutaankin niin sanotusta vaihtoehtoiskustannuksesta. Pääoman kustannuksia voidaan pitää sijoittajien tuottovaatimuksena sijoittamalleen pääomalle. (Knupfer & Puttonen 2009, 31.)

Oman pääoman tuottovaatimukseen vaikuttaa sijoitukseen liittyvä riski. Mitä suurempi riski, sitä suurempi on sijoittajien tuottovaatimus riskin korvaukseksi. Oman pääoman sijoittajat eivät saa sijoituksesta ennalta sovittua tuottoa ja ovat myös konkurssitilanteessa varojen saamisen etuoikeusjärjestyksessä viimeisenä. (Martikainen & Martikainen 2009, 87.)

Edellä käsitellyistä syistä johtuen oman pääomanehtoiseen rahoitukseen liittyy suurempia riskejä mutta myös suurempia tuotto-odotuksia. Knupferin ja Puttosen (2009, 37) mukaan yrityksen näkökulmasta oma pääoma on vierasta pääomaa kalliimpaa, sillä oman pääoman tuottovaatimus on riskistä johtuen vieraan pääoman tuottovaatimusta suurempi. Oman pääoman kustannusta voidaan yleensä pitää jaettujen osinkojen määränä. (Knupfer & Puttonen 2009, 31.)

Vieraan pääoman kustannus on sijoittajan vaatima tuotto yrityksen uusille lainoille. Vieraan pääoman tuotto on käytännössä helppo laskea, sillä se on korko, jonka yritys maksaa uusista luotoistaan. Esimerkiksi pankkilainoissa tuottovaatimuksen voi määrittää yrityksen maksamien lainojen keskiporkona. Rahoituksen hintaan vaikuttavat myös vakuudet luoton takaisinmaksun varmistamiseksi sekä luottokelpoisuus yritysanalyysistä yrityksen luotonkantokyvyn ja riskillisyyden arvioimiseksi. (Martikainen & Martikainen 2009, 87; Leppiniemi 2009, 97, 241.)

2.3 Pääomarakenne

Pääomarakenteeseen liittyvä keskeinen kysymys on päätös tavoitepääomarakenteen määrittämisestä eli se, mikä on oman ja vieraan pääoman välinen suhde. Rahoitusteoriasta löytyykin perusteita erilaisten yhdistelmien käytölle. (Martikainen & Martikainen 2009, 113.) Knupfer ja Puttonen (2009, 204) ilmaisevat asian seuraavasti: ”Pääomarakenteessa tapahtuvat muutokset eivät lähtökohtaisesti vaikuta yrityksen arvoon, jos muutokset eivät jotenkin muuta oman ja vieraan pääoman edullisuusjärjestystä. Velkaantumisen kasvaessa yrityksen oman pääoman tuottoon liittyvä riski kasvaa.” Yrityksen korkea omavaraisuusaste eli oman pääoman osuus merkitsee alhaista rahoitusriskiä, kun vastaavasti korkea vieraan pääoman määrä suhteessa omaan pääomaan johtaa korkeaan rahoitusriskiin (Ikäheimo, Laitinen, Laitinen & Puttonen 2011, 157).

Veroilla on merkittävä vaikutus optimaaliseen pääomarakenteeseen (Knupfer ym. 2009, 204). Investointien rahoittaminen vieraalla pääomalla tuo yritykselle etua, koska vieraan pääoman korot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa, mikä pienentää pääoman kustannusta. Liiallinen vieraan pääoman käyttö on kuitenkin ongelmallista, sillä korkea velkaantuneisuus kasvattaa yritystoiminnan riskiä. Yrityksen optimaalinen pääomarakenne muodostuu velkaisuuden hyötyjen ja haittojen optimaalisesta suhteesta. (Martikainen &

Martikainen 2009, 115.) Optimaalisena pääomarakenteena voidaan pitää sellaista, että rahoituksen hinta eli yrityksen keskimääräinen painotettu pääoman kustannus (weighted average cost of capital, WACC) minimoituu (Ikäheimo ym. 2011, 157).

Keskimääräinen painotettu kustannus lasketaan kertomalla kunkin pääomaerän kustannus pääoman suhteellisella osuudella koko pääomasta:

$$WACC = re \cdot V_e / V_c + rd \cdot V_d / V_c$$

missä WACC = pääoman keskimääräinen painotettu kustannus

re = oman pääoman kustannus (return on equity)

rd = vieraan pääoman kustannus (return on debit)

Ve = oman pääoman määrä

Vd = vieraan pääoman määrä

$$V_c = V_e + V_d$$

Jos oletetaan, että oman pääoman tuottovaatimus on 8 prosenttia ja vieraan pääoman tuottovaatimus 5 prosenttia (jossa riskipremio on 2 % ja riskitön korko 3 %). Yrityksellä on taseesta 60 prosenttia vierasta ja 40 prosenttia omaa pääomaa. Yrityksen keskimääräiseksi painotetuksi pääoman kustannukseksi saadaan laskemalla 6,2 prosenttia. (Ikäheimo ym. 2011, 157.)

$$WACC = 8 \% \cdot 0,4 + 5 \% \cdot 0,6 = 6,2 \%$$

2.3.1 Velan vipuvaikutus

Rahoitusrakennetta suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon myös vieraan pääoman vipuvaikutus (*financial leverage*) (Leppiniemi 2009,162). Knupferin ja Puttosen (2009, 179) mukaan velan vipuvaikutuksella tarkoitetaan pyrkimystä oman pääoman tuoton lisäämiseen kasvattamalla vieraan pääoman suhteellista osuutta yrityksen taseessa.

Vieraalle pääomalle maksetaan yleensä kiinteä korvaus. Tämän seurauksena kaikki ansaittu tuotto, joka ylittää vieraalle pääomalle suoritettavan korvauksen, tulee omalle pääomalle. Vipuvaikutukseen liittyy myös negatiivinen riski: mikäli pääoman tuotto alittaa vieraalle pääomalle maksettavan korvauksen, tulee se maksaa omasta pääomasta.

Vipuvaikutus kuvaa oman pääoman luonnetta riskirahoituksena, joka käsittää voiton mahdollisuuden tai menettämisen riskin. (Leppiniemi 2009, 162.)

Seuraava esimerkki kuvastaa velan vipuvaikutusta. Yritys on tekemässä investointia, joka voidaan tehdä 10 000 euron tai 20 000 euron suuruisena. Yrityksellä on omaa pääomaa 10 000 euroa ja mahdollisuus ottaa lainaa 10 000 euroa 10 prosentin korolla. Investoinnin oletetaan tuottavan 12 prosenttia:

	Ei lainaa	10 000 € laina
	<u>Investointi 10 000 €</u>	<u>Investointi 20 000 €</u>
Tuotto	1 200 €	2 400 €
Korkomaksut	-	-1 000 €
Omalle pääomalle jää	1 200 €	1 400 €
Oman pääoman tuotto %	12 %	14 %

Lainan ottaminen on kannattavaa, koska sillä saadaan oman pääoman tuottoprosentiksi 14 eli kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin investoinnille, joka on tehty pelkällä omalla pääomalla. (Ikäheimo ym. 2011, 157.)

2.4 Rahoituksen suunnittelu pitkällä ja lyhyellä aikavälillä

Pitkän aikavälin rahoitussuunnittelulla tarkoitetaan yli vuoden pituista aikajännettä (Martikainen & Martikainen 2009, 12). Rahoitusstrategia on osa yrityksen kokonaisstrategiaa, jossa ratkaistaan kauaskantoiset strategiset päätökset. Keskeisiä rahoitusstrategisia päätöksiä ovat pääomarakenteen suunnittelu sekä voitonjaon tavoitteista päättäminen. Edellä mainitut päätökset liittyvät siihen, miten yrityksen tulorahoituksen riittävyys voidaan turvata ja millaiset ovat yrityksen tulevaisuuden kasvu- ja kannattavuustavoitteet. (Martikainen & Martikainen 2009, 2009, 113.)

Pitkän aikavälin rahoitussuunnittelu on pääosin investointien suunnittelua. Pitkän aikavälin rahoitussuunnittelun keskeinen tavoite on ymmärtää investointilaskelmien logiikan sekä rahankäytön ja lähteiden keskinäiset riippuvuudet. Pitkällä aikavälillä yritystoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi korostuu toiminnan häiriöttömyys ja suunnitelmallisuus. (Leppiniemi 2009, 59.)

Yrityksen rahoitusjohto joutuu pitkän tähtäyksen investointien ja rahoituksen suunnittelun lisäksi käyttämään merkittävän osan ajastaan lyhyen aikavälin rahoituksen suunnitteluun, tällöin puhutaan yleensä alle vuoden mittaisesta aikahorisontista. Yrityksissä vuosi jaetaan yleensä vielä lyhyempiin suunnittelujaksoihin, joita ovat esimerkiksi neljännesvuosikohtaiset budjettisuunnitelmat tai viikkokohtaiset kassahoitosuunnitelmat. (Ikäheimo, Laitinen, Laitinen & Puttonen 2011,160.)

Ikäheimon ja kollegoiden (2011, 160) mukaan lyhyen aikavälin rahoitussuunnitelmissa toteutetaan seuraavanlaisia tavoitteita:

- Rahan riittävyys lyhyellä tähtämellä niin, että maksuvalmius on aina turvattu
- Mahdollisten kassa-ali/ylijäämien ajoittumisen ja keston selvittäminen sekä alijäämän rahoitustavan ja ylijäämien sijoittamisen suunnittelu
- Rahan vaihtoehtoiskustannusten minimointi niin, että varoja ei liikaa sitoudu tuottamattomaan likviditeettiin
- Luotonhallinnassa perintäpolitiikan määrittäminen niin, että laskujen perintä on kustannustehokasta
- Rahoittajasuhteiden (esim. pankki, vakuutusyhtiö ja omistajat) systemaattinen hoitaminen.

Kassanhallinta (*cash management*) on lyhyen aikavälin rahoitushallinnon keskeinen osa, josta löytyy erilaisia yrityskohtaisia määritelmiä. Suppeimmillaan kassanhallinta on käteiskassan ja pankkitilien hallintaa. Laajempi käsite sisältää myös muun rahoitusomaisuuden ja lyhytaikaisen vieraan pääoman hallintaa. Kassanhallintaan kuuluu myös materiaalitoiminnot, jolloin tärkeä kysymys on käyttöpääoman optimointi ja rahoittaminen. (Ikäheimo ym. 2011, 160.)

Kassahallinnan avulla pyritään saamaan yrityksen likvideille varoille ja saamisille paras mahdollinen tuotto sekä lyhytaikaisen vieraan pääoman käyttö mahdollisimman edullisin kustannuksin. Yrityksillä voi olla erilaisia syitä tietyn kokoisen kassareservin ylläpitämiseksi. Yritykset voivat muun muassa haluta hyödyntää heille myönnettyä käteisalennukset tai he pyrkivät varautumaan maksuliikenteen häiriöttömään toimintaan myös silloin, kun ennalta asetetut suunnitelmat eivät toteudu. (Martikainen & Martikainen 2009, 122.)

2.5 Käyttöpääoman hallinta

Yritystoimintaan sitoutunut liikepääoman määrä riippuu toiminnan laajuudesta, tuotantoprosessin luonteesta ja toiminta-asteesta (Ikäheimo ym. 2011, 160). Pääsääntöisesti yrityksen tilanne on sitä parempi mitä vähemmän sen liiketoiminta sitoo pääomaa. Tehokas pääomien hallinta vapauttaa rahoitusvaroja ja vapautunut pääoma voidaan käyttää esimerkiksi yrityksen kasvuun tai lainojen lyhennykseen.

Käyttöpääoman hallinta vaatii sen erien syvällistä tuntemista. Näitä eräitä ovat muun muassa myyntisaamiset, vaihto-omaisuus ja ostovelat. Käyttöpääomaa voidaan vapauttaa ja rahoitustilannetta parantaa pienentämällä myyntisaamisiin ja vaihto-omaisuuteen sitoutuvia pääomia sekä hakemalla ostovelaille pidempiä maksuaikoja. Käyttöpääoman kannalta suotuisen tilanne olisi sellainen, jossa yritys saisi myymistään suoritteista maksun mahdollisimman lyhyessä ajassa ja samalla yrityksellä olisi ostoveloihinsa mahdollisimman pitkät maksuajat. (Alhola & Lauslahti 2006, 243–245.)

Tehokkaan käyttöpääoman hallinnan tavoitteena on ylläpitää optimaalinen tasapaino käyttöpääoman jokaisen eri osa-alueen välillä, koska yrityksen menestyminen perustuu kykyyn hallita saamisia, velkoja ja varastoa. Optimaalinen taso käyttöpääoman hallinnassa on sellainen, jossa saavutetaan tasapaino riskin ja tehokkuuden välillä. (American Journal of business 2014, hakupäivä 28.1.2015.)

Myyntisaatavat kuuluvat kiinteänä osana liiketoimintaan, koska yritykset antavat tavaroille tai palveluille maksuaikaa. Myyntitulojen hallinnan tarkoituksena on pyrkiä jouduttamaan myyntitapahtumasta saatavaa maksua. (Leppiniemi 2009, 167; Niskanen & Niskanen 2007, 377.)

Ostojen pääkysymys on, miten voidaan vähentää sitoutuneen liikepääoman määrää ja tämän seurauksena vähentää yrityksen kustannuksia. Ostovelat ovat spontaani rahoituksen lähde. Niinpä tavoitteena ostojen kohdalla on pitää varat yrityksen hallussa mahdollisimman kauan. Laskujen käsittelyssä tulee huomioida maksaminen siten, että esimerkiksi myönnettyjä käteisalennuksia ei menetetä. Ostovelat ovat useissa maissa yritysten merkittävin lyhytaikaisen rahoituksen lähde. (Leppiniemi 2009, 169; Niskanen & Niskanen 2007, 385; Martikainen & Martikainen 2009, 129.)

Varastonhallinta on keskeinen osa liikepääoman hallintaa ja se vaikuttaa merkittävästi myös rahoituksen eri tunnuslukuihin. Materiaalin hallinnassa on kysymys pääoman sitoutumisesta varmuus- ja välivarastoihin sekä materiaalin tehokkaasta hyödyntämisestä. (Leppiniemi 2009, 170; Martikainen & Martikainen 2009, 130.)

2.6 Rahoituksen riskit

Taloudelliset riskit ovat yksi keskeisimpiä yritystoimintaan kuuluvia riskejä. Taloudelliset riskit ovat epäsuotuisia muutoksia yrityksessä tai rahoitusmarkkinoilla ja ne voidaan jakaa perusliiketoiminnan riskeihin ja rahoitusriskeihin. Taloudelliset riskit ovat tyypillisesti kaksipuoleisia riskejä, eli niihin liittyy sekä voiton että tappion mahdollisuus. Esimerkiksi korkojen vaihtelut voivat olla yrityksen kannalta positiivisia tai negatiivisia. Rahoitusriskeihin kuuluvat maksuvalmius-, luotto- ja markkinarismit. Markkinarismit tarkoittavat valuutta-, korko-, osake-, ja hyödykemarkkinoiden hintariskejä. (Kinnunen & Leppiniemi & Puttonen & Virtanen 2002, 239–240.)

Yritysten tulisi suojautua riskeiltä koosta riippumatta, jotta ne eivät tulisi yllätyksenä. Yritysten tulisi laatia riskinhallintastrategia, jossa määritetään erilaiset riskit ja niiltä suojautuminen. Yrityksen koko ja rakenne vaikuttavat siihen, mitkä ovat yrityksen riskiasemat ja tavat hallita niitä. Knupferin ja Puttonen (2009, 213) mukaan ”yritys voi hyvinkin olla suojautumatta jotakin riskityyppiä vastaan, jos se koetaan liiketoiminnan kannalta strategisesti tärkeäksi ratkaisuksi.” Pyrkinessään suojautumaan kaikilta mahdollisilta liiketoimintaan liittyviltä riskeiltä, yritys on todennäköisesti suojattu myös voitonmahdollisuuksilta (Knupfer & Puttonen 2009, 213).

3 RAHANLÄHTEET

Yritys tarvitsee pääomaa tuottaakseen tavaroita ja palveluita. Tuotantoprosessissa käytettäviä tekijöitä kutsutaan fyysiseksi pääomaksi ja fyysisen pääomaan hankintaan käytettäviä tekijöitä rahoituspääomaksi (Knupfer & Puttonen 2009, 48.) Yritykset pystyvät hankkimaan rahoitusta velan muodossa, osakepääomana tai näiden väliin asettuvilla muodoilla. Yrityksen rahoitustarpeet muuttuvat yleensä yrityksen elinkaaren eri vaiheissa. Toiminnan käynnistämiseen voi käyttää yrittäjän ja hänen lähipiirinsä pankkilainaa, mahdollisia säästöjä sekä julkista eli valtiollista rahoitusta. (Ikäheimo ym. 2011, 139.)

Rahoitusjärjestelmän ansiosta pääomaresursseja voidaan siirtää sinne, missä ne ovat tehokkaimmassa käytössä. Yritys voi hankkia rahoitusta rahoituksen välittäjien kautta tai suoraan julkisilta rahoitusmarkkinoilta. Rahoituksen välittäjiä ovat finanssi-instituutiot, jotka tarjoavat palveluja rahoitusmarkkinoilla yrityksille ja sijoittajille. (Knupfer & Puttonen 2009, 51.)

Suomessa rahoituksen välittäjinä toimivat pankit, vakuutusyhtiöt, muut luottolaitokset kuten rahoitusyhtiöt ja erityisluottolaitokset sekä sijoitustoimintaan erikoistuneet yritykset kuten pankkiiriliikkeet, sijoitusyhtiöt ja sijoitusrahastot (Ikäheimo ym. 2011, 165). Tutkimuksessa käyn läpi kohdeyritykselle tärkeimmät rahoituksen lähteet, joita ovat pankit, rahoitusyhtiöt, erityisrahoituslaitos Finnvera ja Te-keskus

3.1 Pankit

Pankit ovat yritysten tärkeä yhteistyökumppani kaikissa yrityksen elinkaaren vaiheissa (Keskuskauppakamari 2010, 23). Pankkien merkitys yritysten rahoittajana on yrityksen elinehto. Hyvänä perustana pankkisuhteelle voidaan pitää avointa ja säännöllistä tiedonantoa yrityksen tilasta, toiminnasta ja tulevaisuuden suunnitelmista. Suomessa pankit ovat hoitaneet kaikkia pankkitoimintaan liittyviä tehtäviä maksuliikenteestä sijoitusneuvontaan. (Ikäheimo ym. 2011, 164; Yrittäjät 2014b, hakupäivä 28.1.2015.)

Pankit tarjoavat erilaisia luotonannon muotoja, joita ovat tililuotot, lyhyt- ja pitkäaikaiset luotot sekä notariaattiluotot. Yritysrahoitukseen kuuluvat myös pankin antamat eri-

laiset takaukset, remburssit, rahamarkkinalimiitit ja kohdevakuudellinen rahoitus. Panakit tarjoavat myös vaihtoehtoja suojautua korko- ja kurssiriskeiltä. (Yrittäjät 2014b.)

3.2 Rahoitusyhtiöt

Rahoitusyhtiötoiminta on liiketoimintaa, jossa rahoittaja rahoittaa hankinnan myyjäliikkeen kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella tai sopimalla asiasta suoraan ostajan kanssa. Rahoitusyhtiöt tarjoavat kohdevakuudellista rahoitusta eli osamaksu- ja leasingrahoitusta sekä käyttöpääoman rahoitusta eli factoring rahoitusta. Rahoitusyhtiöstä otetun luoton vakuudeksi ei pääsääntöisesti tarvita erillistä vakuutta vaan rahoitettava kohde tai saatava riittää luoton vakuudeksi. (FK 2014, Hakupäivä 29.7.2014.)

3.3 Finnvera

Finnvera on valtion omistama erityisrahoituslaitos. Finnvera tarjoaa erilaisia rahoitusvaihtoehtoja yritystoiminnan alkuun, kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä viennin riskeiltä suojautumiseen. Rahoituksella pyritään vahvistamaan suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä lainoilla, takauksilla ja vientitakuilla.

Finnvera toimii yhteistyössä pankkien ja muiden rahoittajien kanssa jakamalla rahoitukseen sisältyvää riskiä. (Finnvera 2014a, hakupäivä 30.7.2014; Finnvera 2014b, hakupäivä 30.7.2014.)

Finnveran lainalla ja takauksilla rahoitetaan yrityksen käyttöpääomaa ja liiketoimintaan liittyviä kone- ja laiteinvestointeja. Rahoitusta voi hakea myös muihin toiminnan aloittamis- ja laajennushankkeisiin sekä yrityksen kehittämishankkeisiin. Finnvera voi toimia yrityksen ainoana rahoittajana, kun rahoituksen osuus on enintään 35 000 euroa. Suuremmille rahoitustarpeille tarvitaan lisäksi muita rahoittajia sekä riittävä omarahoitusosuus. (Holopainen 2013, 183; Finnvera 2014c, hakupäivä 30.7.2014.)

3.4 Te-keskus

Työ- ja elinkeinotoimistot myöntävät erilaisia tukia yritystoiminnan aloittamiseen sekä työttömien työnhakijoiden palkkaamiseen. Starttirahan tarkoitus on turvata aloittavan yrittäjän toimeentulo ja palkkatuella tuetaan yrittäjää palkkaamaan uusia työntekijöitä. Starttiraha on TE-keskuksen myöntämä harkinnanvarainen tuki, jota voidaan myöntää yrittäjäksi ryhtyvälle päätoimisen yritystoiminnan aloitusvaiheessa. Starttirahan tarkoitus on helpottaa yrittäjän toimeentuloa siltä ajalta, jonka yritystoiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen kestää. (Holopainen 2013, 191; TE-palvelut 2014, hakupäivä 30.7.2014.)

4 YRITYSTOIMINNAN KANNATTAVUUS

Menestyvä yritys tarvitsee terveen talouden, jonka perusta on tehokas ja taloudellinen toiminta sekä hyvä tuotos-panos-suhde. Tästä yleensä seuraa, että myyntituotot kattavat toiminnan aiheuttamat kustannukset eli toiminta on kannattavaa, koska yritykselle syntyy voittoa. (Kotro 2007, 14.) Yrityksen kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä organisoida toimintansa siten, että se voi myyntituloillaan kattaa menonsa, voitonjakomaksunsa ja lainanlyhennyksensä. Kannattavuuden analysointia voidaan seurata erilaisilla mittareilla, joita ovat esimerkiksi kauden rahamääräinen voitto, kate- tai voittoprosentit laskettuna liikevaihdosta sekä sijoitetun pääoman tuotto prosentti. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 19, 46.)

Kannattavuus voidaan määritellä joko absoluuttisena kannattavuutena (tuottojen ja kustannusten erotus) tai suhteellisena kannattavuutena (esimerkiksi sijoitetun pääoman tuottoaste). Perinteisesti liiketoiminnan kannattavuutta on mitattu vuosituloksella (absoluuttisesti). Suhteellisella kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen saavuttaman absoluuttisen kannattavuuden suhteuttamista siihen pääomapanostukseen, joka yritykselle on hankittu aikaansaadun voittotason saavuttamiseksi. Yrityksen taloustavoitteisiin tulisi sisällyttää sekä absoluuttisia että suhteellisia kannattavuustavoitteita. Absoluuttiset kannattavuustavoitteet määritellään pääasiassa lyhyen ja suhteelliset pitkän aikavälin tavoitteiksi. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 20–21.)

4.1 Tuotot ja kustannukset

Tuotot ovat yrityksen varsinaisen liiketoiminnan suoritteiden eli palveluiden ja tuotteiden myynnistä saatavia rahavirtoja. Tuottojen seuranta-ajanjakso on yritys ja toimialakohtaista. Seuranta voi tapahtua esimerkiksi vuosi- tai kuukausitasolla ja se voidaan organisoida tuote- tai tuoteryhmäkohtaiseksi. (Alhola & Lauslahti 2000, 52.)

Yrityksen tuotot voivat koostua muistakin kuin varsinaisesta liiketoiminnasta saatavista tuotoista. Näitä eriä ovat liiketoiminnan muut tuotot, rahoitustuotot ja satunnaiset tuotot. Näitä eriä ei oteta huomioon kun tarkastellaan yrityksen varsinaisen liiketoiminnan kannattavuutta. (Stenbacka, Mäkinen & Söderström 2003, 25.)

Kustannukset ovat yritystoiminnan tuotantoprosessissa tapahtuvia tuotantotekijöiden käytöstä tai kulutuksesta aiheutuvia menoja. Kustannusten ryhmittelemiseen on monia erilaisia tapoja. Yritysten kustannusrakenteeseen vaikuttaa yrityksen harjoittaman tuotantotoiminnan luonne. Esimerkiksi palveluyrityksissä, joiden suoritteet ovat aineettomia palveluja, ainekustannukset ovat pääosin vähäisiä. (Kinnunen ym. 2002,163,164.)

Kustannusten laskemisessa ja hallinnassa on tärkeää jaotella ne sen mukaan, miten ne käyttäytyvät yrityksen toiminta-asteen vaihdellessa. Toiminnan volyymin riippumattomia kustannuksia kutsutaan kiinteiksi kustannuksiksi (*fixed cost*), joita ovat esimerkiksi yritysjohton palkat ja toimitilojen vuokrat. Kustannukset jotka muuttuvat suhteessa toiminnan volyyymiin, ovat muuttuvia kustannuksia (*variable cost*), joita ovat tuotteen valmistamiseen käytetyt raaka-aineet ja siihen kohdistuva välitön työpanos. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 85.)

4.2 Kannattavuus

Yritystoiminnan kannattavuus on menestyksekkään liiketoiminnan keskeinen perusta. Kannattavuuden avulla mitataan yrityksen pitkän aikavälin tuloksentuottamiskykyä. Kannattavuutta mitattaessa on keskeistä määritellä tilikauden tulos. (Martikainen & Martikainen 2009, 134.) Martikaisen ja Martikaisen (2009, 134) mukaan tilikauden tuloista laskettaessa pyritään yleensä poistamaan satunnaisten kulujen ja tuottojen osuiksi, että satunnaiset erät saattaisivat vaikuttaa tilikauden tulokseen antamalla väärän kuvan yrityksen pitkän aikavälin tuloksentuottamiskyvystä. Kannattavuutta arvioidaan joko sellaisenaan absoluuttisena lukuna tai se voidaan suhteuttaa tuloslaskelman tai taseen eriin. Tuloslaskelmasta löytyy useita käyttökelpoisia eriiä, kuten liikevoitto, tulos ennen veroja ja tilikaudentulos eli nettotulos. Absoluuttisten kannattavuuslukujen käyttöä rajoittaa yritysten koko sekä yritystoiminnan laajeneminen

Tunnusluvut ilmaisevat erilaisia voittomarginaaleja, jotka ovat käytännöllisiä kun verrataan toimialakohtaisia eroavaisuuksia ja yksittäisten yritysten vertaamista toimialan sisällä (Ikäheimo ym. 2011, 63–64). Liikevoittoprosentissa (*operating profit margin*) yrityksen liikevoitto suhteutetaan liikevaihtoon. Tunnusluvun avulla saadaan selville yrityksen katteen suuruus eli kuinka kustannustehokkaasti se on onnistunut saamaan tietyn määrän liikevaihtoa. (Ikäheimo ym. 2011, 64.)

$$\text{Liikevoitto- \%} = \text{liikevoitto/liikevaihto} * 100$$

Nettotulosprosentissa (*net profit*) tarkastellaan tulosta verojen jälkeen suhteessa liikevaihtoon (Ikäheimo ym. 2011, 64.)

$$\text{Nettotulos- \%} = \text{Nettotulos/ liikevaihto} * 100$$

Omistajan kannalta on merkityksellistä, että yritykseen sijoitettu pääoma on investoitu tuottavasti. Pääoman tuottoa arvioidaan suhteuttamalla tuloslaskelman voittoluku taseen pääomiin. Sijoitetun pääoman tuotto-% ja oman pääoman tuotto-% ovat tärkeimmät pääoman tuottoa kuvaavat tunnusluvut. (Ikäheimo ym. 2011, 65.)

Sijoitetun pääoman tuotto-% (*return on capital employed, ROCE*) ilmaisee kuinka paljon yritys on saanut tuottoa käytetylle pääomalle. Sijoitettu pääoma saadaan oman pääoman ja korollisen vieraan pääoman summana. (Ikäheimo ym. 2011, 65.)

$$\text{Sijoitettu pääoman tuotto- \%} = \frac{\text{nettotulos} + \text{korkokulut}}{\text{sijoitettu pääoma keskimäärin}} * 100$$

Oman pääoman tuotto-% (*return on equity, ROE*) saadaan mitattua, kuinka paljon tuottoa yritys on saanut omalle pääomalle. Tunnusluku kertoo omistajalle, miten hänen sijoittamansa pääoma on tuottanut. Oman pääoman tuotto-% on osoittajassa vain se osa yrityksen tuloksesta, joka kuuluu omistajalle ja jakajana on keskimääräinen oma pääoma tilikauden aikana. (Ikäheimo ym. 2011, 65.)

$$\text{Oman pääoman tuotto- \%} = \frac{\text{Nettotulos}}{\text{oma pääoma keskimäärin}} * 100$$

4.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuudella voidaan tarkastella sitä, miten yrityksen toiminta on rahoitettu. Yritystoiminnan rahoitus tapahtuu vieraan pääoman tai oman pääoman ehtoisesella rahoituksella. Vakavaraisuus kuvastaa yrityksen kykyä selviytyä rahoitusvelvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Mitä enemmän on vierasta pääomaa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä

yritys joutuu rahoituksellisiin vaikeuksiin huonoina vuosina. Vakavaraisuutta arvioidaan pääomarakenteen avulla. (Ikäheimo ym. 2011, 71.)

Pääomarakenteen kannalta ei ole olemassa yhtä ainuttakaan optimaalista pääomarakennetta. Samalla toimialalla työskentelevillä yrityksillä on pääsääntöisesti samankaltainen pääomarakenne, joka johtuu kunkin toimialan omanlaisista liiketoimintariskeistä. Pääomarakennetta arvioidaan nettovelkaantumistasteen ja omavaraisuustasteen perusteella. (Ikäheimo ym. 2011, 71,72.)

Nettovelkaantumistasessa (*gearing*) suhteutetaan nettovelat omaan pääomaan. Korollisesta vieraasta pääomasta vähennetään likvidit varat, koska niillä voisi lyhentää korollisia lainoja. Mitä alhaisempi nettovelkaantumistaseprocentti on, sitä vahvempi on yrityksen pääomarakenne. (Ikäheimo ym. 2011, 72.)

$$\text{Nettovelkaantumisaste-\%} = \frac{\text{korollinen vieras pääoma} - \text{rahat ja arvopaperit}}{\text{oma pääoma}}$$

Omavaraisuusaste (*equity ratio*) on toinen merkittävä vakavaraisuuden mittari. Omavaraisuusaste mittaa oman pääoman suhdetta taseen loppusummaan. Laskennalliselta erotelta tämä tunnusluku eroaa nettovelkaantumistasesta, sillä siinä ei oteta huomioon likvidiä varoja. (Ikäheimo ym. 2011, 72.)

$$\text{Omavaraisuusaste-\%} = \frac{\text{Oma pääoma}}{\text{taseen koko pääoma}}$$

4.4 Maksuvalmius

Yrityksen maksuvalmius eli likviditeetti tarkastelee yrityksen kykyä selviytyä lyhyen aikavälin taloudellisista tavoitteistaan. Hyvä maksuvalmius mahdollistaa häiriöttömät toimintaedellytykset yritykselle. (Ikäheimo ym. 2011, 74.)

Liiketoiminnan jatkuvuuden kannalta on oleellista, että yrityksellä on aina edellytykset suoritua erääntyvistä maksuista kuten ostovelloista, palkoista, veroista ja koroista. Yrityksellä täytyy olla varoja rahaksi muutettavassa muodossa, jotta se voi hoitaa maksuvelvoitteen ja näin ollen välttyä maksun viivästymisestä aiheutuvista seurauksista.

Maksuvalmius kuvastaa yrityksen rahoituksen kustannuksia maksuvalmiusriskinä ja todennäköisyytenä liiketoiminnan jatkuvuuteen. (Ikäheimo ym. 2011, 74.)

Yleisimmät maksuvalmiutta kuvaavat tunnusluvut ovat quick ratio ja current ratio. Tunnusluvut ovat taselähtöisiä, joissa suhteutetaan taseen vastaavan erät taseen vastattavan eriin. (Ikäheimo ym. 2011, 74.)

Quick ratio -tunnusluvussa mitataan, kuinka hyvin rahoitusomaisuus riittää lyhyen aikavälin rahoitusvelvoitteisiin.

$$\text{Quick ratio} = \text{rahoitusomaisuus} / \text{lyhytaikainen vieras pääoma}$$

Current ratio on maksuvalmiuden tunnusluku, jossa likvidejä varoja tarkastellaan laajemmin kuin quick ratioissa. Current ratio olettaa, että myös vaihto-omaisuus voidaan realisoida lyhyellä aikavälillä. (Ikäheimo ym. 2011, 74.)

$$\text{Current ratio} = \text{lyhyt aikaiset varat} / \text{lyhyt aikainen vieras pääoma}$$

4.5 Tunnuslukujen arviointi

Mitä yrityksen tilinpäätöstiedoista lasketut tunnusluvut kertovat taloudellisesta menestyksestä? Minkälainen saavutus 15 prosentin tuotto on koko pääomalle, entä voidaanko 30 prosentin omavaraisuusastetta pitää riittävänä vakavaraisuuden osoituksena? Mikä on yritysjohdon kontrolloitavissa olevien ja yleisten taloudellisten ja toimialatekijöiden vaikutus tunnuslukujen arvoihin? Nämä ovat kysymyksiä joihin joutuu väistämättä ottamaan kantaa. Ilman, että tunnuslukujen arvoja suhteutetaan erilaisiin vertailupohjiin ne jäävät vain numeroarvoiksi ilman sisällöllistä tulkintaa. (Kinnunen ym. 2002, 149.)

Kinnusen ja kollegoiden (2002, 149) mukaan tunnuslukujen suhteuttamisessa voi tulla kyseeseen periaatteessa neljä eri vertailupohjaa:

- Tunnusluville annetut yleiset tavoite- tai ohjearvot
- Kyseisen yrityksen aikaisemmat arvot
- Tärkeimmän kilpailijan tai muun vastinpariyrityksen vastaavat tunnuslukuarvot
- Kyseisen toimialan yritysten tunnuslukutilastot

5 BUDJETOINTI

Yrityksen talouden suunnittelu osana muuta liiketoiminnan suunnittelua on budjetointia. Budjetoinnin tehtävä on muuttaa rahaksi yritystoiminnan muut toimintasuunnitelmat. Budjetointi tehdään yleensä seuraavalle tilikaudelle. Budjetit on jaettu pää- ja osabudjeteiksi. Pääbudjeteilla suunnitellaan yrityksen kannattavuutta, rahoitusta ja maksuvalmiutta ja ne ovat nimeltään tulos-, rahoitus ja kassabudjetti. Alkavan yrityksen pitää aloittaa budjetointi ilman minkäänlaista kokemusta ja arvioida tuotot ja kustannukset, tällöin puhutaan nollapohjabudjetoinnista. (Kotro 2007, 12.)

Budjetti on keskeisin instrumentti yrityksen vuositason talousjohtamisessa. Yritys asettaa budjetin avulla tavoitteet, toteuttaa siinä määriteltyjä toimenpiteitä ja tarkkailee tavoitteiden toteumaa. (Neilimo ym. 2005, 230.) Järvenpään, Länsiluodon, Partasen ja Pellisen (2013, 235) mukaan perinteisesti budjetilla on tarkoitettu vuosi- tai tilikausikohtaista taloudellista suunnitelmaa, joka samalla sisältää tavoitteet myös kuukausi-, kvartaali- tai puolivuotiskausille.

Budjetointi voidaan puolestaan nähdä suunnitelmallisena, ohjeistettuna prosessina, jonka tuloksena budjetti laaditaan ja budjetin toteutumista seurataan. Budjetoinnin tarkoituksena on asettaa ja konkretisoida lyhyen aikavälin suunnitelmat ja tavoitteet, jotka varmistavat strategian ja päämäärän toteutumista organisaatiossa. Budjetointi auttaa yritysjohtoa toiminnan kehittämissuunnan ja siihen liittyvien suunnitelmien konkretisoinnissa esimerkiksi vuositasolla. (Järvenpää ym. 2013, 235.)

Pääbudjettien tekemistä tukevat alabudjetit, jotka on laadittu keskeisille toiminnoille. Alabudjetit ohjaavat kyseisten toimintojen suorittamista määrittelemällä niille kriteerit toiminnan laajuudesta ja taloudellisesta suoritusasosta. Yleisimpiä alabudjetteja ovat myynti-, osto-, valmistus-, varastointi-, markkinointi-, hallinto- ja investointibudjetit. Palveluyritysten toiminnan luonteen vuoksi, niillä ei ole yleensä varastointibudjettia. (Järvenpää ym. 2013, 237; Neilimo ym. 2005, 236.)

Budjetointiprosessi alkaa yleensä tavoiteltuun liikevaihtoon ja markkinaosuuteen johtavan myyntibudjetin määrittämisestä. Myyntibudjetin jälkeen laaditaan valmistusbudjetti, jonka yhteydessä tehdään myös osto- ja varastobudjetit. Hallinnon ja markkinoinnin budjetit työstetään, kun tilaus-toimitusprosessiin kuuluvista alabudjeteista on

saatu riittävä yleiskäsitys. Investointibudjetti laaditaan myynti- ja valmistusbudjettien ja pitkän aikavälin toimintasuunnitelmien pohjalta. Kun jokainen alabudjetti on laadittu, koostetaan niiden tietojen pohjalta yrityksen tulosbudjetti ja budjetoitu tase sekä rahoitusbudjetti. Rahoitusbudjetti laaditaan maksuperusteisesti, muut budjetit ovat suoriteperusteisia. (Järvenpää ym. 2013, 241.)

5.1 Myyntibudjetti

Budjetointi aloitetaan lähes poikkeuksetta myyntibudjetin laatimisella, koska sillä on suuri vaikutus yrityksen muihin toimintoihin (osa-budjetteihin). Myynti vaikuttaa suoraan yrityksen kustannusrakenteeseen esimerkiksi henkilöstöresurssien ja markkina-panosten muodossa, sillä se jakautuu eri tuotteisiin, palveluihin ja erityyppisille asiakkaille. (Lindfors & Syvänperä 2010, 26.)

Myyntibudjetin tekoon vaikuttavat asetetut tavoitteet ja valitut strategiat toimenpiteineen. Pohjan suunnittelulle antavat nykyinen myynti, ennusteet sekä lyhyen ja pitkän ajan myyntitrendit (Alhola & Lauslahti 2006, 107–108). Myyntibudjetin laatiminen vaatii perusteellista tiedon keräämistä myynnin osa-tekijöistä. Tällöin on tärkeä pyrkiä arvioimaan kokonaismarkkinat, kilpailijoiden toimet, kuluttajien tottumukset, hinnoittelu hintatason muutoksineen ja tuotevalikoimaan vaikuttavat eri tekijät sekä oma kapasiteetti. (Lindfors & Syvänperä 2010, 27.)

Myyntibudjetin teko on osaltaan ennustamista, mutta se on myös kykyä vaikuttaa yrityksen palveluiden kysyntään ja markkinoiden hallintaan. Yritys ei voi vaikuttaa asiakkaiden käyttämään rahamäärään tai kilpailutilanteeseen, mutta se voi vaikuttaa esimerkiksi tuotevalikoimaan, hintaan ja laatuun. Tämän lisäksi yritys voi tehdä asiakas- ja markkinavalintoja. Myyntibudjetti voidaan tehdä esimerkiksi tuotteittain, asiakkaittain, vastuuyksiköittäin tai myyjittäin. (Alhola & Lauslahti 2006, 108, 110.)

5.2 Osto- ja varastobudjetti

Yritystoiminta voi perustua esimerkiksi itse tuotettujen palveluiden, tuotteiden tai muilta ostettujen tuotteiden myymiseen (Lindfors & Syvänperä 2010, 27). Ostomääriin vai-

kuttavat myyntivolyymi ja varaston muutos. Esimerkiksi ostot ja rahoitustarve lisääntyvät varastojen kasvattamisella. Myynnin pysyessä ennallaan, mutta varastoja pienentämällä, pienentyvät myös ostot ja rahoitustarve. Varaston arvo voidaan mitata kappaleina, arvona tai varaston kiertonopeuden kautta. Varaston kiertonopeuden käyttämistä puoltaa se, että näin varmistetaan tavoitteelliset varastoarvot kaikkina hetkinä. (Alhola & Lauslahti 2006, 108, 111.) Ostobudjettia tarvitaan rahoitusbudjetin suunnittelussa, koska laskujen maksut täytyy suunnitella etukäteen. Varastobudjetti auttaa koordinoimaan sekä myyntiä ja valmistusta että ostoja ja valmistusta. Tämän lisäksi varastobudjetista nähdään myös varastojen sitoman pääoman määrä rahoitusbudjettia varten. (Ikäheimo & Lounasmeri & Walden 2009, 165.)

5.3 Tulosbudjetti

Tulosbudjetti koostetaan yrityksen käyttämistä eri osabudjettien tuotoista ja kustannuksista. Tuloslaskelmamuotoinen tulosbudjetti ilmaisee yrityksen budjetoidun tuloksen muodostumisen, jonka avulla se voi suunnitella ja johtaa kannattavuutta. (Alhola & Lauslahti 2006, 117.) Yleensä budjettikausi on yksi vuosi. Se voidaan jakaa neljännesvuosi- tai kuukausibudjeteiksi tarkkailun nopeuttamiseksi sekä tavoiteasetannan ja tarkkailun täsmentämiseksi. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 236.)

5.4 Rahoitusbudjetti

Rahoitus- tai kassabudjetin tarkoitus on varmistaa yrityksen rahoituksen riittävyys ja optimoida rahavarojen käyttö. Tavoitteena on likvidien varojen maksimaalinen tuotto tai korkokustannusten minimointi. (Alhola & Lauslahti 2006, 117.) Rahoitusbudjetti tehdään kassavirtalaskelman muotoon ja se on maksuperusteinen. Rahoitusbudjetti jaotetaan perusajanjaksoaan vuotta lyhyemmille kausille tulosbudjetin tapaan. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 236.) Rahoitusbudjettiin kootaan yhteen yrityksen rahaliikenne eli kaikki kassaan maksut ja kassasta maksut. Rahavarat ovat pääsääntöisesti yrityksen toimintaa rajoittava tekijä, joten on tärkeää johtaa rahoitusbudjetin eri osa-alueita. Niissä pitäisi muun muassa nopeuttaa varaston kiertoa, investoida oikeaan aikaan, neuvotella itselle pidemmät maksuajat ja minimoida asiakkaille annettavat maksuajat. (Alhola & Lauslahti 2006, 118.)

5.5 Tase-ennuste

Ennakoitu tase laaditaan rahoitusbudjetin valmistuttua. Osa taseen luvuista saadaan osabudjeteista tulos- ja rahoituslaskelmasta. Taseen laatiminen alkaa kuluvan vuoden ennakkoidusta taseesta eli lopputaseesta, jolla aloitetaan seuraava budjettikausi. Taseen vastaavaa-puolelle kerätään tiedot investoinneista poistoaikoihin, vaihtomaisuudesta, rahoista ja pankkisaamisista, myyntisaamisista sekä siirtosaamisista. Vastattavaa-puolella esitetään oman pääoman muutokset eli jaettavat osingot, tilikauden voitto, pääomien palautukset tai osakeannit. Tämän lisäksi vastattavaa-puolelta selviää yrityksen lyhyt- ja pitkäaikaiset lainat sekä siirto- ja ostovelat. (Alhola & Lauslahti 2006, 119.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Tutkimus toteutettiin luvussa 1.2 esitetyllä tavalla, ja tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset on esitelty luvussa 1.1. Asiantuntijahaastatteluiden avulla saatiin koottua tietoa rahoituksen hakemiseen ja saamiseen vaikuttavista tekijöistä. Haastateltavat työskentelevät rahoituslaitoksessa ja pankeissa.

Tutkimusmetodina käytetty strukturoitu lomakehaastattelu selvitti yleisellä tasolla rahoituksen saatavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Haastattelussa haluttiin selvittää rahoittajien näkemyksiä tilanteesta, jossa yrittäjä on hakemassa rahoitusta perustamisvaiheessa olevalle yritykselle.

6.1 Keskeisimmät selvitettävät asiat yrityksestä ja yrittäjästä

Tärkein asia, jota rahoittajat haluavat selvittää on yrityksen mahdollisuus menestyä markkinoilla. Tämän arvioiminen lähtee liiketoimintasuunnitelmasta. Kattava ja hyvin valmisteltu liiketoimintasuunnitelma onkin merkittävä peruspohja alkavan yrityksen rahoituksen hakemiselle. Rahoittajat haluavat selvittää liiketoimintasuunnitelman realiteettisuutta suhteessa yrityksen suunniteltuun toimipaikkaan, kohderyhmään sekä tuotteiden ja palveluiden kysyntään markkina-alueella, samalla arvioiden kilpailutilannetta. Yksi haastateltavista kuvasi yrityksestä selvitettäviä asioita seuraavasti, ”*Arvioimme yrityksen tavoitteita, kehittämissuunnitelmia ja markkinatilannetta sekä erityisesti paikallista kilpailutilannetta.*”

Rahoittajat selvittävät myös yrittäjän henkilökohtaiset taustat. Yrittäjäksi aikovalta vaaditaan henkilökohtaisen talouden virheettömyyttä. Lisäksi rahoittajat selvittävät yrittäjän henkilökohtaisia valmiuksia ja taustoja, arvioidakseen yrittäjän mahdollisuutta onnistua. Yrittäjästä selvitetään muun muassa motivaation lähteet, koulutus, työkokemus sekä mahdollinen kokemus yrittämisestä ja sen eri osa-alueiden tuntemisesta. Myös henkilökohtaisia verkostoja voidaan kartoittaa.

Rahoituksen riittävyys nyt ja tulevaisuudessa käydään tarkoin läpi. Tätä varten tarkastellaan ja varmistetaan, että investointien ja käyttöpääoman mitoitus on oikea. Rahoittajat selvittävät myös yrityksen muita rahoitusmahdollisuuksia. Yrittäjältä vaaditaan riit-

tävää omarahoitusosuutta sekä tietoja muista mahdollisista rahoittajista. Nämä luovat pohjan rahoitusneuvottelulle.

6.2 Realistiset onnistumisen mahdollisuudet

Rahoittajilla on erilaisia keinoja, joiden avulla he arvioivat yrityksen menestymisen mahdollisuuksia. Pääasiallinen pohja näkemykselle syntyy liiketoimintasuunnitelmasta ja yrittäjän tekemistä laskelmista. Haastateltavien mukaan tärkeimmät laskelmat ovat kannattavuuslaskelma, tulossuunnitelma ja rahoituslaskelma sekä laskelmat liiketoiminnan kehityksestä tuleville vuosille. Näiden realismia arvioidaan keskustelemalla ja vertailemalla niitä kilpaileviin yrityksiin. Vastauksista ilmeni, että yritysten tekemät laskelmat ovat vain harvoin täysin realistisia. Liian suurelliset suunnitelmat tai se, että suunnitelmat eivät ole realistisia, on rahoituspäätöksen kannalta negatiivinen asia. Yksi haastateltava mainitsi, että *”Yleinen elämäkokemus ja tieto vallitsevasta talousympäristöstä antaa pohjan arvioida, onko yrityksellä sellaiset lähtökohdat, että se voi menestyä ja sitä kannattaa lähteä rahoittamaan.”* Voidaankin sanoa, että haastattelijan eli rahoittajan oma näkemys on keskeinen seikka yrittäjän onnistumisen edellytysten arvioimisessa.

Aloittavalta yrittäjältä löytyy haastateltavien mukaan lähes poikkeuksetta motivaatiota yrittäjyyteen, mutta tiedot ja taidot hoitaa talouspuolta eivät aina ole riittävällä tasolla. Nämä asiat nousevat esille rahoituskeskustelussa esimerkiksi ymmärtämättömyytenä siitä, paljonko liikevaihtoa tulee syntyä, jotta yrityksellä on edellytykset toimia pitkällä aikavälillä. Tärkeimpiä asioita, joista selviää yrittäjän henkilökohtaiset valmiudet yritystoimintaan, ovat hyvin valmisteltu liiketoimintasuunnitelma ja CV. Yhden haastateltavan mukaan *”Keskustelemalla ja haastatteleamalla saa jo aika hyvän käsityksen alkavan yrittäjän yrittäjähenkisyydestä.”*

6.3 Vakuuksien tarpeen määrittely

Haastateltavien mukaan alkavien yritysten kohdalla vakuuksien tarve on suuri, tapauksesta riippumatta. Rahoituksen saamisen edellytyksenä vakuuksien pitää olla riittävät ja pankkien osalta tämä tarkoittaa käytännössä 100-prosenttisiä vakuuksia. Pankit vaativat

yleensä myös yrittäjän henkilökohtaisen takauksen lainalle. Vakuuksien tarve johtuu siitä, että aloittavan yrityksen mahdollisuus ajautua konkurssiin ensimmäisien vuosien aikana on todella suuri yleisellä tasolla. Yhden haastateltavan mukaan nykyään käytetään myös enenemissä määrin kovenanteja. Kovenantti on luottosopimuksen erityisehdo, joka täydentää luoton vakuuksia tai joissain tapauksissa korvaa vakuudet. Organisaatiot jotka toimivat markkinoita täydentävänä yritysrahoittajana (muut kuin pankit) voivat tyytyä heikompiin vakuuksiin, koska he jakavat vakuusriskiä muiden rahoittajien kanssa. Haastateltavan mukaan ”*Rahoituspäätökset perustuvat yrityksen toiminnan rahoituskelpoisuuteen, ei vakuuksiin.*”

6.4 Rahoituksen hinnan määräytyminen

Haastateltavien mukaan rahoituksen hinta määritellään yrityksen riskisyyden perusteella. Riskin arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa vakuuksien arvo ja niiden laatu, lainan maturiteetti ja luottotappiokorvauksen suuruus. Tämän lisäksi huomioidaan yrittäjän mahdollinen oma sijoitus yritykseen sekä yleinen markkinatilanne. Rahoituksen hinta määräytyy kokonaisarvion perusteella.

6.5 Muut huomioon otettavat seikat

Pankkien osalta ei haastatteluissa ilmennyt muita seikkoja kuin jo aiemmin esille tulleet. Yksi haastateltavista oli markkinoita täydentävä erityisrahoituslaitos. Tämän rahoittajan intresseissä on myös yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tällöin rahoituksella halutaan vaikuttaa esimerkiksi alueen työpaikkoihin, edistää yrittäjyyttä, korvata jokin puute markkinassa tai vaikuttaa aluetalouteen. Mikäli aloittavan yrityksen yritystoiminta on luvanvaraista, kiinnitetään erityistä huomiota esimerkiksi ympäristölupien voimassaoloon.

6.6 Liiketoimintasuunnitelman tärkeimmät kohdat

Tutkimuksen käynnistämisen vaiheessa oli jo olemassa ennako-oletus, että liiketoimintasuunnitelma nousee keskeiseksi tekijäksi rahoituspäätöksen myöntämisessä. Tämän vuoksi haastattelulomakkeella haluttiin kysyä tarkemmin, mitkä osat ovat siinä tärkeim-

piä. Haastateltavat kokivat, että kokonaisuus on kaikista tärkein, eivätkä yksittäiset osa-alueet nouse kokonaisuuden edelle. Kuitenkin seuraavat asiat nousivat yksittäisinä asioina kärkeen: liikeidea, markkinat ja kilpailijat sekä yrityksen tulevaisuuden näkymät.

7 CASE YRITYS X

Opinnäytetyössä selvitetään liiketoimintasuunnitelmapvaiheessa olevan hautaustoimisto-palveluita tarjoavan yrityksen rahoitusta ja kannattavuutta. Ennen yrityksen perustamista alkava yrittäjä tarvitsee täsmälliset tiedot alkuinvestoinneista, rahoitusrakenteen suunnittelusta sekä arviot kannattavuudesta. Tutkimuksessa käytettävät luvut perustuvat toimialalta sekä havainnointiyrityksestä saatuihin lukuihin. Kaikki tunnuslukujen arvot on kohdeyrityksen ja toimialan osalta suhteutettu Balance Consultingin tunnuslukuoppaan annettuihin virallisiin ohjearvoihin. (Balance Consulting 2015, hakupäivä 22.2.2015.) Yhtiömuotona käytetään osakeyhtiötä.

7.1 Tietoja hautausalan kannattavuudesta

Suomessa kuolleisuus pysyy suhteellisen muuttumattomana. Vuosittain tehdään keskimäärin 50.000 hautausta. Yrittäjiä on noin viisisataa ja lähes kaikki yritykset ovat perheyrityksiä. Alasta ongelmallisen tekee palvelujen hinnoittelu. Hautaustoimistot ovat aikojen saatossa muuttuneet ruumisarkkuliikkeistä palveluyrityksiksi, mutta palveluista ei ole uskallettu laskuttaa erillisenä eränä. (Ammattinetti 2015, hakupäivä 19.2.2015.) Palvelun kate on sisällytetty myytävien tuotteiden katteisiin. Hautaustoimiston kannattavuuden kannalta ratkaisevaa on:

Asiakasvirta: Hautaustoimistoalalla poikkeuksellista on vähäinen tarjouspyyntöjen määrä. Tyypillisesti neuvottelut koskevat vain kokonaispalvelun sisältöä. Tämä johtuu siitä, että hautaustoimistoon mennään vain muutamia kertoja elämässä, ja kokemusta asiasta ei näin ollen ole. Aihe on myös herkkä ja surun keskellä hautaustoimiston kilpailuttaminen voi tuntua vaikealta. Asiakkailla ei myöskään ole käsitystä siitä, mitä hautauspalvelu kaikinensa pitää sisällään. Asiakasvirta ei siis perustu tarjouspyyntöihin. Kriittistä onkin yrityksen tunnettuisuus ja se, mikä saa asiakkaan valitsemaan juuri kyseisen hautaustoimiston.

Hinnoittelu: Kannattavuuden kannalta on merkittävää kuinka hyvin yritys on pystynyt hinnoittelemaan tuotteet ja palvelut suhteessa kuluihin.

Toiminnan tehokkuus: Jos asiakasvirta on riittävä sekä tuotteet ja palvelut on pystytty hinnoittelemaan kilpailukykyisiksi, niin yrityksen tehokkuus on se, joka erottelee hautaustoimistot kannattavuuden suhteen toisistaan.

Tutkimuksessa hautausalan kannattavuutta on laskettu 20 eri hautaustoimiston taloustiedoista (Taulukko 1). Hautaustoimistot on valittu sattumanvaraisesti ja ne sijaitsevat eri puolella Suomea. Luvut on laskettu keskimäärin yritysten kahdelta viimeiseltä tilikaudelta. (Taloussanomat 2015, hakupäivä 19.2.2015.) Omavaraisuusaste on alalla erinomaisella tasolla, pidempään alalla toimineilla yrityksillä, jotka olivat lähes velattomia. Omavaraisuusaste oli saatavilla seitsemän pidempään toimineen yrityksen taloustiedoista. Sijoitetun pääoman tuottoprosenttia voidaan myös pitää erinomaisena. Yleisesti ottaen hautausalaa voidaan pitää suhteellisen kannattavana.

Rahoitusrakenteeseen vaikuttaa yritysten alkutaipaleella tehtävät isommat investoinnit. Näitä ovat tyypillisesti saattueauto ja mahdollisesti liiketila. Myöhempinä vuosina investoinnit ovat lähinnä kaluston päivittämistä uudempaan. Toiminnan käynnistymisen jälkeen investoinnit ovat siis suhteellisen pieniä, ja toiminnan ollessa kannattavaa ne voidaan toteuttaa joko omalla pääomalla tai vieraalla pääomalla tai näiden yhdistelmällä. Vieraan pääoman käyttöä puoltaa sen vipuvaikutus, eli sillä voi kasvattaa oman pääoman tuottoa. Vipuvaikutus on esitetty luvussa 2.3.1. Tämä vaikuttaa positiivisesti yritysten rahoitusrakenteeseen. Lisäksi etuna on, että yrittäjä voi kasvattaa osinkotuottoja.

Toimialan tunnuslukuja keskimäärin	
Liikevaihto tuhatta euroa	510,5
Liikevoitto %	11,2
Omavaraisuusaste	78,8
Sijoitetun pääomantuotto %	27,1

Taulukko 1. Toimialan tunnuslukuja

7.1 Perustamislaskelmat

Perustamislaskelmilla on tarkoitus selvittää toiminnan kustannuksia ja investointeja ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäiseksi yritykselle laskettiin kokonaispääoman tarve, joka koostuu investoinneista, käyttöpääomasta ennen aloitusta (alkuvarasto ja

takuuvuokrat) sekä kuukausittaisesta käyttöpääoman tarpeesta. Käyttöpääomantarveosiossa on myös kuvattuna rahan tarve alkuajanjaksolle, jolloin myyntituloja ei välttämättä ole riittävästi.

Perustamislaskelmien rahanlähteet osiossa luetellaan, mistä tarvittava rahoitus koostuu. Rahanlähteistä selviää, mistä rahoitusta ollaan hankkimassa ja minkälaisilla osuuksilla. Tässä tapauksessa rahoitusrakenne koostuu Finnveran yrittäjälainasta, minkä suuruus on 25 prosenttia ja loput 75 prosenttia pääoman tarpeesta rahoitetaan pankkilainana, Finnveran takauksilla. Laskelman avulla voidaan myös tasapainottaa, suunnitella ja arvioida toiminnan aloittamiseen liittyviä taloudellisia tarpeita ja riskejä. Perustamislaskelmista selviää tämän lisäksi koneista ja kalustosta sekä liikeirtaimistosta tehtävät poistot tulosbudjettia varten.

7.2 Tulosbudjetti

Perustamislaskelmien jälkeen laaditaan ensimmäisen vuoden tulosbudjetti alhaalta ylöspäin eli lähdetään liikkeelle nettotulostavoitteesta, joka on yrityslainojen lyhennys. Kun nettotulostavoitteeseen lisätään yhteisövero, saadaan tietoon yrityksen tulostavoite. Kun tulostavoitteeseen lisätään poistot, saadaan rahoitustulostavoite. Tämän määrittämisen jälkeen rahoitustulostavoitteeseen lisätään korot ja pankkikulut, jolloin tiedetään yrityksen käyttökattavoite. Käyttökattavoitteeseen lisätään kiinteät kulut, jolloin saadaan tietoon myyntikattavoite. Sen jälkeen myyntikattavoitteeseen lisätään ostot eli muuttuvat kulut, niin tiedetään tarvittava liikevaihdon tarve. Liikevaihtoon lisätään lopuksi alv, jotta saadaan laskettua yrityksen kokonaismyyntitarve.

Tulosbudjetti laaditaan kolmelle vuodelle. Tulosbudjetin ensimmäisen vuoden luvut linkittyvät suoraan ensimmäisen vuoden tulosbudjetista. Toisen ja kolmannen vuoden tulosbudjettiin on huomioitu vuosittain liikevaihdon kasvaminen viisi prosenttia ja kustannusten nouseminen kolme prosenttia. Näin saadaan ennustettua yrityksen toisen ja kolmannen vuoden realistiset tilikauden muutokset. Tulosbudjetin yhteyteen on myös laadittu laskelmasimulaatio kriittisen pisteen myynnistä, jolloin yritys pystyy vielä jatkamaan toimintaansa (Taulukko 2).

Taulukko 2. Kohdeyrityksen tunnuslukuja tulosbudjetista

Tunnuslukuja	2015	2016	2017	KRP
Liikevaihto	264 570	277 789	291 688	207 883
Käyttökate	11,8	12,6	13,4	0
Liiketulos	5,6	7,8	9,3	-6,2
Rahoitustulos	4,5	6,4	7,5	-9,2
Nettotulos	3,6	5,1	6,0	-9,2

7.3 Myyntibudjetti

Tulosbudjetin jälkeen on laadittu myyntibudjetti, jonka tarkoituksena on selvittää, voidaananko kokonaismyyntitarvetta saavuttaa ja kuinka monella toimeksiannolla. Myyntibudjetti on laadittu arvioimalla eri tuoteryhmien myynnin osuudet ja myyntikatteet. Laskelmissa on huomioitu se, että osa asiakkaista haluaa rajalliset palvelut ja osa haluaa täyden palvelukokonaisuuden. Myyntibudjettia on tarkastelu kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta laskettiin realistisia asiakasvirtoja, toisaalta tarkasteltiin mikä on minimiasiakasmäärä arvioidulla kulutasolla, jotta saavutetaan nollakate.

7.4 Kassavirtalaskelma

Kassavirtalaskelmasta selviävät kuukausittaiset kassaan ja kassasta maksut. Kassavirtalaskelma lähtee liikkeelle kassaan maksuista, jotka saadaan tulosbudjetin kuukausittaisesta liikevaihdon tarpeesta, johon lisätään laskutetut ALV:t.

Tämän jälkeen tarkastellaan kassasta maksuja, joita ovat kuukausittaiset ostot, henkilöstön palkat, ennakkipidätykset, sosiaaliturvamaksut, työeläkemaksut, vakuutukset, vuokrat, tilitettävät ALV:t ja muut kassasta maksut. Kassasta maksuihin kuuluvat myös vieraan pääoman lainanlyhennykset, jotka sisältävät investoinnit, käyttöpääoman ennen aloitusta sekä käyttöpääomaa vastaavan summan kolmelle ensimmäiselle kuukaudelle kiinteisiin kuluihin. Kassavirtalaskelmassa ei ole otettu huomioon kuukausittaisia myynnin heilahteluita, koska on vaikea sanoa, milloin myynti on vähäisempää. Myynnin on oletettu pysyvän samansuuruisena läpi vuoden.

7.5 Tase-ennuste

Tulosbudjetin arviolaskelmien pohjalta tase-ennusteen suuruus on x euroa. Vastaavaa-puoli käyttöomaisuudesta koostuu tässä tapauksessa koneista ja kalustosta x euroa sekä vaihto ja rahoitusomaisuudesta, josta löytyvät tavaravarasto (x euroa), rahat ja pankkisaamiset (x euroa) ja liikehuoneiston takuuvuokra (x euroa). Rahat ja pankkisaamiset näyttävät suurta osaa taseessa. Tämä johtuu siitä, että kassassa on vierasta pääomaa kolmen kuukauden vastaava summa varattuna kiinteisiin kuluihin, joita ei arviolaskelmien mukaan tarvinnut käyttää.

Vastattavaa puoli koostuu pääosin vieraan pääoman ehtoista pitkäaikaisista lainoista (x euroa). Vastattavaa-puolelta selviää tämän lisäksi yrityksen osakepääoma (x euroa), joka on yrittäjän sijoituksesta (x euroa) ja ennustetusta tilikauden voitosta (x euroa). Rahoitusrakenne on alkuvaiheessa epävakaa, koska yritystoiminta joudutaan rahoittamaan velkarahalla. Taulukosta 3 selviää kohdeyrityksen tunnuslukuennuste kahdesta kannattavuuden ja kahdesta vakavaraisuuden tunnusluvusta. Kannattavuuden tunnusluvuista, sijoitetun pääoman tuotto prosentti on kohdeyrityksellä hyvällä tasolla ja oman pääoman tuotto prosentti erinomaisella tasolla. Kohdeyrityksen osalta pitää huomioida että pienet pääomat suhteessa yrityksen tulokseen nostavat nämä kannattavuuden tunnuslukujen arvot korkealle. Nettovelkaantumisasastetta voidaan pitää tyydyttävällä tasolla. Rahoitusrakenteen epävakaisuudesta huolimatta, omavaraisuusaste ennuste näyttää erinomaiselta. Tämä johtuu osittain yrittäjän yritykseen sijoittamasta pääomalainasta, joka on 25 prosenttia alkupääoman tarpeesta. Lisäksi omavaraisuusasteeseen vaikuttaa yrityksen tekemä nettotulos suhteessa pieniin pääomiin sekä vieraan pääoman takaisin maksu luotonantajalle.

Taulukko 3. Kohdeyrityksen tunnuslukuennuste

Kohdeyrityksen tunnuslukuennuste	
Sijoitetun pääoman tuotto % ROI	14,39
Oman pääoman tuotto % ROE	27,27
Nettovelkaantumisasaste % Gearing	71,91
Omavaraisuusaste % Equity ratio	52,38

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Kaikissa tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, jonka vuoksi niiden luotettavuutta pyritään arvioimaan erilaisilla mittaus- ja tutkimustavoilla (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään termejä reliabiliteetti ja validiteetti. Käsitteet ovat syntyneet ja ne on hyväksytty käytettäväksi kvantitatiivisen tutkimuksen piirissä, mutta niiden sopivuudesta kvalitatiivisessa tutkimuksessa on erilaisia tulkintoja koulukunnasta riippuen. (Hirsjärvi ym. 2009, 232; Kananen 2008,123.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta, joka tarkoittaa sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Kananen 2008,123.) Laadullisessa tutkimuksessa validiteetti saa enemmän huomiota kuin reliabiliteetti. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta, joka koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; KvaliMOTV 2014, hakupäivä 26.5.2014.) Kananen (2008,123) mukaan laadullisessa tutkimuksessa laatu voidaan varmistaa tutkimusprosessin aikana tehdyillä oikeilla valinnoilla.

Arvioitaessa haastattelututkimuksen luotettavuutta, voidaan todeta sen olevan kohtalaisen luotettava. Strukturoidun lomakehaastattelun kysymykset laadittiin siten, että ne on helppo ymmärtää, jotta välttyttäisiin väärinkäsityksiltä. Kysymykset olivat yhtä lukuun ottamatta avoimia kysymyksiä. Haastattelulomaketta testattiin ennen haastatteluja, jotta se olisi ymmärrettävä ja luotettava. Testaus tapahtui kohderyhmällä, jolla ei ollut juurikaan rahoitusalan ammattitaitoa. Tämä osoittautui osin virheelliseksi valinnaksi, koska haastatteluiden tuloksia analysoitaessa osoittautui, että muutamien kysymysten muotoa ja esittämistapaa olisi pitänyt muuttaa. Todennäköisesti tämä ei vaikuttanut kovinkaan merkittävästi lopputulokseen, vaan lisäsi haastattelujen analysointiin käytettävän ajan määrää. Luotettavuutta lisää myös haastateltavien tarkka valinta. Haastateltavina oli kolme finanssialalla yritysrahoituksen parissa pitkään työskennellyttä henkilöä. Lomakehaastattelu toteutettiin siten, että haastateltaviin otettiin ensiksi puhelinyhteys, jolloin heille kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja haastattelusta. Tämän jälkeen heille lähetettiin haastattelulomake saateviestin kera. Olisivatko tutkimuksen tulokset olleet erilaiset, jos haastateltavia olisi ollut enemmän tai haastattelu olisi suoritettu teemahaastatteluna? Tämä olisi varmasti antanut syvempää analyysia tietyistä asioista ja haastateltavien

näkemyksestä. Saatu tieto on kuitenkin tutkimuksen tavoitteiden kannalta riittävän laajaa.

Tutkimuksen luotettavuus kohdeyrityksen osalta on riippuvainen siitä kuinka oikein yrityksen kulu- ja tulorakenne on osattu tutkimuksessa ennustaa. Luvut perustuvat toimialalta saatavilla olleisiin lukuihin, sekä tehtyyn toimiala yrityksen havainnointiin. Luvut on arvioitu varovaisuusperiaatetta noudattaen ja ne on suhteutettu Balance Consultingin annettuihin virallisiin tunnusluku arvoihin. Vaikeinta tässä arvioinnissa on yrityksen liikevaihdon arviointi, koska kuluttajien ostokäyttäytymisprosessista hautaus-toimialalla ei ole tietoa saatavissa. Myös perustettavan yrityksen liikeidea kilpailuetujen osalta on vielä täsmentymätön, mikä vaikeuttaa markkina-aseman arviointia. Laskelmat ovat numeerisella perusteella luotettavia, liikevaihdossa on laskelmissa käytetty perusteena tarvetta. Eli liikevaihto syntyy matemaattisesti suhteella kuluihin. Onko liikevaihto todellisuudessa mahdollista saavuttaa markkina-tilanteessa on asia, jota ei näillä tiedoilla ole voitu kovin paljon pohtia.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yritykselle suoritetun selvitystyön sekä tavoite- ja kannattavuuslaskelmien perusteella liikeidea vaikuttaa toteuttamiskelpoiselta. Mahdollisuudet kannattavaan yritystoimintaan ovat olemassa kun vertaa kohdeyrityksen tunnuslukuja toimialan keskimääräisiin lukuihin. Laskelmissa oli tavoitetuloksena saada tilikauden tulokseksi summa, jolla voidaan lyhentää yrityksen ottamaa vierasta pääomaa. Tavoitetulos voi kääntyä ensimmäisenä vuonna miinusmerkkiseksi, mutta sitä pystytään kompensoimaan reservissä olevalla kolmen kuukauden käyttöpääomaa vastaavalla summalla. Tavoitetulokseen vaaditaan asiakkaita x kappaletta, joka on viikottasolla laskettuna suhteellisen vähän. Yhden asiakkaan lisäys viikossa suuntaan tai toiseen, vaikuttaa merkittävästi yrityksen tekemään nettotuloksen määrään joko positiivisesti tai negatiivisesti.

Yritystoiminta sisältää aina riskejä, joista suurin on tässä tapauksessa alueella x saavutettava markkina-osuus uutena yrityksenä. Muita riskejä yrityksen alkuvaiheessa on pääomarakenteessa oleva suuri vieraan pääoman rahoituksen osuus, joka on kuitenkin otettu huomioon laskelmia tehdessä. Yrittäjän oma panostus on 25 prosenttia, mikä auttaa merkittävästi rahoituskysymyksissä. Yrittäjä on tehnyt selvityksen myös kilpailijoista ja asiakasmääristä alueella x , joiden perusteella suurempien asiakasmäärien saavuttaminen ei ole mahdotonta tulevaisuudessa.

Laskelmissa ei ole käytetty kustannusylitysvarausta, koska kuukausittaiset kuluerät on pyritty arvioimaan yläkanttiin. Jos yllättäviä menoeriä ei tule ja asiakasmäärät saavutetaan edes lähelle tavoitteita, yritystoiminta saadaan pyörimään ja tulevaisuudessa siitä voi tulla kannattavaa.

Strukturoidun lomakehaastattelun tuloksia analysoitaessa selvisi haastateltavien organisaatioiden erilaiset toimintatavat. Tuloksista oli havaittavissa, että tyhjentäviä vastauksia kysymyksiin oli vaikea antaa, sillä rahoituksen saatavuus määritellään jokaisen rahoitushakemuksen kohdalle yksilöllisesti. Asiantuntijahaastattelut selvensivät asioita, joita alkavan yrittäjän täytyy ottaa huomioon yrityksen perustamisvaiheessa. Pohjustustyö ennen rahoituksen hakemista tulee olla huolellisesti tehty, jotta se ei anna negatiivisia signaaleja rahoituspäätöksen kannalta.

Rahoittajien ja heidän tarjoamiensa rahoitusmuotojen tarkoituksena on auttaa yrityksiä tulorahoituksen muodostamisessa. Tämän vuoksi he edellyttävät realistisia selvityksiä liiketoiminnan kannattavuudesta ja talouden suunnittelusta erilaisten laskelmien ja suunnitelmien muodossa, jotka kattavat myös tulevaisuuden näkymät. Lisäksi rahoittajat vaativat yrittäjäksi aikovalta virheetöntä henkilökohtaista taloutta sekä huolellisesti valmisteltua liiketoimintasuunnitelmaa ja CV:tä, joista selviävät yrittäjän valmiudet yritystoimintaan. Rahoittajat pyrkivät minimoimaan rahoitukseen liittyvää vakuusriskiä, jakamalla sitä yrittäjän ja muiden rahoittajien kesken. Alkavalla yrityksellä ei ole käytävissään aikaisempien vuosien tilinpäätöstietoja, jonka vuoksi se lähtee liikkeelle niin sanotusti ”tyhjältä pöydältä” pelkkien suunnitelmien ja laskelmien avustamana. Tästä johtuen rahoittajat tekevät rahoituspäätöksensä arvioidessaan yrittäjää sekä yritystä. Löytyykö yritykseltä sellaiset lähtökohdat, että se voi menestyä ja sitä kannattaa lähteä rahoittamaan? Pohjan tälle tiedolle antaa tieto vallitsevasta talousympäristöstä sekä yleisestä elämäkokemuksesta. Haastatteluiden perusteella voidaan arvioida, että aloitettavan yrittäjän kannattaa paneutua rahoituksen hakemisvaiheeseen huolellisesti.

Opinnäytetyö prosessi oli mielenkiintoinen, mutta pitkä kokemus. Aihe syvensi tietoa teoriasta ja opetti paljon uusia asioita. Tutkimuskysymyksiin saatiin riittävät vastaukset ja opinnäytetyössä saavutettiin työlle asetetut tavoitteet. Jatko tutkimuksen aihe voisi olla asiakkaan ostopäätösprosessin tutkiminen, olisi mielenkiintoista tietää millä perusteella asiakas valitsee hautaustoimiston, johon se ottaa kontaktin.

LÄHTEET

- Alhola, Kari & Lauslahti, Sanna 2000. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. 1., uudistettu painos. Porvoo: Wsoy
- Alhola, Kari & Lauslahti, Sanna 2006. Taloutta johtamista varten. 2., painos. Helsinki: Edita Prima Oy
- American Journal of business 2014. An Analysis of Working Capital Management Results Across Industries. Hakupäivä 28.1.2015.
<<http://www.bsu.edu/mcobwin/ajb/index.php?p=64>>
- Ammattinetti 2015. Hautaustoimisto yrittäjä. Hakupäivä 19.2.2015.
<<http://yritys.taloussanomat.fi/y/suomen-asiakastieto-oy/helsinki/0111027-9/>>
- Balance Consulting 2015. Tunnusluokas. Hakupäivä 22.2.2015.
<<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut>>
- Finnvera 2014a. Finnvera lyhyesti. Hakupäivä 30.7.2014.
<<http://www.finnvera.fi/Finnvera/Finnvera-lyhyesti>>
- Finnvera 2014b. Toiminta. Hakupäivä 30.7.2014.
<<http://www.finnvera.fi/Finnvera/Toiminta>>
- Finnvera 2014c. Usein kysyttyä. Hakupäivä 30.7.2014.
<<http://www.finnvera.fi/Tuotteet-ja-FAQ/Usein-kysyttya>>
- FK 2014. Rahoitusyhtiöillä rooli investointien rahoittamisessa. Hakupäivä 29.7.2014.
<https://www.fkl.fi/tietoa_meista/toimiala/rahoitusyhtiot/Sivut/default.aspx>
- Fondia 2014. Oman pääoman asema yrityksessä. Hakupäivä 11.7.2014.
<<https://virtuallawyer.fondiatools.com/Sivut/Oman%20p%C3%A4%C3%A4oman%20asema%20yrityksess%C3%A4.aspx?url=https://virtuallawyer.fondiatools.com:443/Sivut/Oman%20p%C3%A4%C3%A4oman%20asema%20yrityksess%C3%A4.aspx>>
- FVCA 2014. Vierasta vai omaa pääomaa. Hakupäivä 16.5.2014.
<http://www.fvca.fi/yrittajalle/vertailu_muihin_rahoytuksmuotoihin>
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. 18., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Ikäheimo, Seppo, & Laitinen, Erkki K & Laitinen, Teija & Puttonen, Vesa 2011. Laskentatoimi ja rahoitus. 1., painos. Vaasa: Multisprint Vaasa
- Ikäheimo, Seppo & Lounasmeri, Sari & Walden, Risto 2009. Yrityksen laskentatoimi. 3., uudistettu painos. Juva: Ws Bookwell Oy
- Järvenpää, Marko & Länsiluoto, Aapo & Partanen, Vesa & Pellinen, Jukka 2013. 2., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Kananen, Jorma 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Yliopistopaino
- Keskuskauppakamari. 2010. Yrityksen perustajan opas 2010. Keskuskauppakamari Palvelu Oy. Helsinki.
- Kinnunen, Juha & Laitinen, Erkki K & Laitinen, Teija & Leppiniemi, Jarmo & Puttonen, Vesa 2007. Avain laskentatoimeen ja rahoitukseen. 1., painos. Keuruu: Otava
- Kinnunen, Juha & Leppiniemi, Jarmo & Puttonen, Vesa & Virtanen Kalervo 2002. Tietoa yrityksen taloudesta. 1., painos. Keuruu: Otava
- Knupfer, Samuli & Puttonen Vesa 2009. Moderni rahoitus. 4., uudistettu painos. Helsinki: Wsoy
- Kotro, Mikko 2007. Yrityksen kannattavuus ja rahoitus. 1., painos. Helsinki: Edita.
- KvaliMOTV 2014. Validiteetti. Hakupäivä 26.5.2014.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html>
- Lauriala, Jari 2008. Rahoitus strategia. 1., painos. Juva Ws Bookwell Oy

- Leppiniemi Jarmo 2009. Rahoitus. 5., uudistettu painos. Helsinki: WSOY
- Lindfors, Hannele & Syvänperä, Outi 2010. Pk-yrityksen budjetointi ja raportointi.3., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima
- Martikainen, Teppo & Martikainen Minna 2009. Rahoituksen perusteet. 7., uudistettu painos. Helsinki: Wsoy
- Neilimo, Kari & Uusi-Rauva, Erkki 2005. Johdon laskentatoimi. 6., uudistettu painos. Helsinki: Edita
- Nettilaki 2014a. Rahoituksen lajit: oma pääoma Hakupäivä 11.7.2014.
<<http://www.nettilaki.com/a/rahoituksen-lajit-oma-p%C3%A4%C3%A4oma>>
- Nettilaki 2014b. Rahoituksen lajit: vieras pääoma. Hakupäivä 11.7.2014.
<<http://www.nettilaki.com/a/rahoituksen-lajit-vieras-p%C3%A4%C3%A4oma>>
- Niskanen, Jyrki & Niskanen, Mervi 2007. Yritysrahoitus. 5., uudistettu painos. Helsinki: Edita
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro
- Stenbacka, Juha & Mäkinen, Irma & Söderström, Terttu 2003. Kannattavuuden avaimet. 1., painos. Vantaa: Wsoy
- Talusanomat 2015. Suomen Asiakastieto Oy. Hakupäivä 19.2.2015.
<<http://yritys.taloussanomat.fi/y/suomen-asiakastieto-oy/helsinki/0111027-9/>>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9., uudistettu painos. Vantaa: Tammi
- Tuulikki Holopainen 2013. Yrityksen perustamisopas. 22., uudistettu painos. Jyväskylä: Bookwell Oy
- TE-palvelut 2014A. Starttiraha-aloittavan yrittäjän tuki. Hakupäivä 30.7.2014.
<http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/yrittajalle/aloittavan_yrittajan_palvelut/starttiraha/index.html>
- Yrittäjät 2014a. Oma pääoma. Hakupäivä 28.1.2015. <<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/paaoma/>>
- Yrittäjät 2014b. Vieras pääoma. Hakupäivä 28.1.2015. <<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/vieraspaama/>>
- Yritys-Suomi 2014a. Rahoitus. Hakupäivä 13.5.2014.
<<http://www.yrityssuomi.fi/web/guest/rahoitus1>>
- Yrityssuomi 2014 b. Rahoituksen riskit. Hakupäivä 14.7.2014.
<<http://www.yrityssuomi.fi/rahoituksen-suunnittelu>>
- VirtuaaliAMK 2014. Käyttöpääoma. Hakupäivä 13.5.2014.
<<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0503020/1182338337908/1183703022850/1183703325453/1183705091166.html>>

LIITTEET

- Liite 1. Saatteet haastateltaville
- Liite 2. Haastattelulomake
- Liite 3. Perustamislaskelmat
- Liite 4. Tulosbudjetti
- Liite 5. Tulosbudjetti kolmelle vuodelle
- Liite 6. Myyntibudjetti
- Liite 7. Kassavirtalaskelma
- Liite 8. Rahoitusbudjetti ja tase-ennuste

Liite 1

Saatteet haastateltaville

Hei,

Opiskelen Lapin Ammattikorkeakoulussa liiketalouden koulutusohjelmaa ja olen tekemässä opinnäytetyötä alkavan yrityksen rahoituksen ja kannattavuuden suunnittelusta.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada selville, mitä eri rahoitusvaihtoehtoja alkavalla yrityksellä on ja mitkä tekijät vaikuttavat rahoituksen saatavuuteen. Lisäksi tavoite- ja kannattavuuslaskelmien avulla pyritään varmistamaan kohdeyrityksen liikeidean käytökelpoisuus eli onko yrityksellä edellytyksiä saada liiketoiminta kannattavaksi.

Haastattelu koskee yleisellä tasolla rahoituksen saatavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Haastattelusta saamia tuloksia voin peilata muihin tutkimustuloksiini ja pyrkiä selvittämään onko case-yrityksellä mahdollisuuksia rahoituksen saamiseen, jotta se pystyy mahdollisesti käynnistämään liiketoiminnan. Lisäksi saan haastattelulla konkreettista tietoa tukemaan opinnäytetyön teoriaosaa.

Jos sinulla on haastatteluun liittyen kysyttävää niin voit soittaa tai laittaa viestiä sähköpostiini. Kiitos osallistumisesta ja hyvää syksyn jatkoa

Haastattelulomake on liitteenä viestissä

ystävällisin terveisin,

Petri Kuusiniemi
AIKTAL12

Liite 2 1(2)

Haastattelulomake

Alkavan yrityksen rahoituksen ja kannattavuuden suunnittelu

Yrityksen tiedot
Kirjoita yrityksen toimiala
Kirjoita yrityksen nimi
Haastateltavan tiedot
Kirjoita Nimesi
Kirjoita työtehtäväsi
Valitse haastattelun päivämäärä tästä

Seuraavat kysymykset koskevat tilannetta, jossa yrittäjä on hakemassa rahoitusta perustamisvaiheessa olevalle yritykselle.

1. Mitä asioita rahoittaja haluaa selvittää?
Perustettavasta yrityksestä Kirjoita vastauksesi tähän.
Yrittäjästä Kirjoita vastauksesi tähän.

2. Mitä keinoja ja metodeja rahoittaja käyttää selvittääkseen onko yrittäjällä ja yrityksellä todellista mahdollisuutta onnistua?
Mitkä laskelmat ovat tärkeimpiä rahoituksen näkökulmasta? Kirjoita vastauksesi tähän.
Ovatko yritysten tekemät laskelmat realistisia? Kirjoita vastauksesi tähän
Ovatko yrittäjän tiedot, taidot ja motivaatio riittävät Kirjoita vastauksesi tähän.
Miten nämä tulevat esille rahoituskeskustelussa? Kirjoita vastauksesi tähän.

3. Miten rahoittaja määrittelee mahdollisten vakuuksien tarpeen?
Kirjoita vastauksesi tähän.

Liite 2 2(2)

4. Minkä perusteella rahoituksen hinta määritellään?**Kirjoita vastauksesi tähän.****5. Mitä muita asioita rahoittaja mahdollisesti ottaa huomioon?****Kirjoita vastauksesi tähän.****6. Mitä osia LIIKETOIMINTASUUNNITELMASTA rahoittaja pitää ensiarvoisen tärkeänä?****Valitse mielestäsi viisi (5) tärkeintä kohtaa.**

LIIKETOIMINTASUUNNITELMA	
1. Toiminnan tarkoitus ja kuvaus	☐
2. Liikeidea	☐
3. Asiakkaat ja markkinat	☐
5. Kirjanpito ja taloudensuunnittelu	☐
6. Markkinointi	☐
7. Toimintatavat	☐
8. Markkinat ja kilpailijat	☐
9. Voimavarat	☐
10. Tulevaisuuden näkymät	☐
11. Yritysmuoto	☐
12. Rahoituslaskelmat	☐
13. Riskit	☐
14. Perustelut yritystoiminnasta	☐
15. Kaikki edellä mainitut kohdat ovat tärkeitä	☐

Kiitos osallistumisestasi!

Liite 3 1(3)

Perustamislaskelmat

INVESTOINNIT		
Aineettomat hyödykkeet	Yrityksen perustamismenot	0
	Ilmoitukset, leimaverot, varainsiirtoverot	
	Muut	0
Koneet ja kalus- to	Atk	0
	Puhelin	0
	Ohjelmat ja lisenssit+web-sivut	0
	Kalusteet	0
	Auto	0
	Kone- ja laiteasennukset	0
	Muut (työasut)	0
Liikeirtaimisto	Toimistotarvikkeet	0
	Liiketilän remontti	0
	Muut (työasut)	0
INVESTOINNIT YHTEENSÄ		0

POISTOT %	€
	0
	0
	0
33	0
100	0
	0
33	0
25	0
	0
100	0
	0
100	0
0	

Liite 3 2(3)

KÄYTTÖPÄÄOMA		3	kk	Aloitus	1	3	
Toimitilakulut	Vuokrat	1	kk		0	0	
	Takuuvuokra	2	kk	0	0		
	Sähkö ja vesi				0	0	
	Puhtaanapito						
	Autopaikka			0	0	0	
	Vakuutukset				0	0	
Laitekulut	puhelin, fax internet				0	0	
Ajoneuvokulut	Vakuutukset			0	0	0	
	Polttoaine				0	0	
	Huolto / korjaus				0	0	
	Auton puhtaanapito				0	0	
Palkat	Henkilöstökulut				0	0	
	Työnantajamaksut (sivukulut) 37 %				0	0	
Yrittäjän oma toimeentulo					0	0	
	Yrittäjän eläkevakuutus (YEL)				0	0	
Markkinointi	ilmoitukset			0	0	0	
	muu markkinointimateriaali					0	
Muut	Kirjat, lehdet yms			0	0	0	
	Edustus						
	Toimistotarvikkeet				0	0	
	Toimisto / pankkikulut			0	0	0	
	Pienhankinnat					0	
	Muut mahd. kulut					0	
	Kirjanpito				0	0	
	Jäsenmaksut				0	0	
	Korjaukset				0	0	
	Vaihto- ja rahoitusomaisuus	Alkuvarasto			0	0	
		Käyttöpääomavaraus/kassa			0	0	
	RAHANTARVE YHTEENSÄ					0	0
						0	0

Liite 3 3(3)

PÄÄOMAN TARVE YHTEENSÄ		
Investoinnit		0
Käyttöpääoma ennen aloitusta		0
Käyttöpääoma	3 kk	0
Kustannusylitysvaraus	0 %	0
PÄÄOMAN TARVE YHTEENSÄ		0

RAHANLÄHTEET	Laina	Lainaaika	Kuukaudessa	Lyhen- nys/v	korko %	Margi- naali	korko €/v
Oma pääoma							
	0	5	0,0	0,0	0,10 %	3,25 %	0,0
Vieras pääoma							
	0	8	0,0	0,0	2,00 %	1,50 %	0,0
	0	8	0,0	0,0	0,10 %	3,50 %	0,0
Erotus	0						
RAHAN LÄHTEET YHTEENSÄ	0				0		0,0

KÄYTTÖ PÄÄOMAN TARVE	aloitus	kuukaudessa	Vuodessa
Käyttöpääoma	0	0	0
Lainan lyhennykset	0	0	0
Lainan korot €	0	0	0
YHTEENSÄ	0	0	0

Liite 4 1(2)

Tulosbudjetti

Yrittäjien lukumäärä	kpl		
	1	YEL 2014=	23,3 %
		alennus:	22,0 %

TAVOITE TULOS NETTO	€ / kk	kk	€ / Yht.
+ Tavoitetulos	0	12	0
+ Yrityksen lainojen lyhennys	+		0
= Tulot verojen jälkeen			0
+ Verot	20 %		0
YRITYKSEN TULOSTAVOITE			0
+ Poistot	+		0
RAHOITUSTULOSTAVOITE			0
+ Lainojen korot ja pankkikulut	+		0
KÄYTTÖKATE TAVOITE			0,00

KIINTEÄT KULUT	€ / kk	€ / Yht.
+ Henkilöstökulut (brutto)	0	0
+ Palkan sivukulut	37 %	0
Yrittäjän plkk	0	0
+ Yel-palkat (brutto)	- €	0
+ Muut palkan sivukulut yht		0
+ Vakuutukset	0	0
+ Vuokrat	0	0
+ Ajoneuvokulut (polttoaine ja muut)	0	0
+ Matkakulut	0	0
+ Markkinointi ja edustus	0	0
+ Puhtaanapito		0
+ Vesi, sähkö ja lämpö	0	0
+ Puhelin kulut, internet	0	0
+ Toimistotarvikkeet	0	0
+ Kirjanpito	0	0
+ Toimistokulut / pankkikulut	0	0
+ Ammattikirjallisuus ja lehdet	0	0
+ Jäsenmaksut	0	0
+ Muut	0	0
+		0
+		0
+		0
KIINTEÄT KULUT YHTEENSÄ	0	0,00

Liite 4 2(2)

MYYNTIKATE TAVOITE		Myyntikate %:	50 %	0
+ Ostot			50 %	0
+ Muut muuttuvat kulut				0
MUUTTUVAT KULUT YHTEENSÄ				0
LIIKEVAIHTO TARVE				
+ ALV			24 %	0
KOKONAISMYYNTITARVE				
			ALV 0 %	Sis. ALV
Kuukausi laskutus tavoite	12		0	0
Päivälaskutustavoite	21		0	0
Tuntilaskutustavoite	8		0	0

Liite 5

Tulosbudjetti kolmelle vuodelle

TILIKAUSI	2015	2016	LIKEVAIHTO	5 %	KASVUA
			KUSTANNUKSET	3 %	KASVUA
	2015	2016	2017		
MYYNTITULOT	0	0	0		
- Alv (keskimäärin) 24 %	0	0	0		
LIKEVAIHTO	0	0	0		
MUUTTUVAT KULUT					
- Ostot	0 ###	0	0		
- Muut muuttuvat kulut	0	0	0		
MUUTTUVAT KULUT YHTEENSÄ	0	0	0		
MYYNTIKATE	0 ###	0 ###	0 ##		
KIINTEÄT KULUT					
+ Henkilöstökulut+sivukulut yht.	0	0	0		
+ yrittäjätulo+YEL	0	0	0		
+ Vakuutukset	0	0	0		
+ Vuokrat	0	0	0		
+ Ajoneuvokulut	0	0	0		
+ Matkakulut	0	0	0		
+ Markkinointi ja edustus	0	0	0		
+ Puhtaanapito	0	0	0		
+ Vesi, sähkö ja lämpö	0	0	0		
+ Puhelin kulut, internet	0	0	0		
+ Toimistotarvikkeet	0	0	0		
+ Kirjanpito	0	0	0		
+ Toimistokulut / pankkikulut	0	0	0		
+ Ammattikirjallisuus ja lehdet	0	0	0		
+ Jäsenmaksut	0	0	0		
+ Muut	0	0	0		
KIINTEÄT KULUT YHTEENSÄ	0	0	0		
KÄYTTÖKATE	0 ###	0 ###	0 ##		
- Poistot	0	0	0		
LIIKETULOS	0 ###	0 ###	0 ##		
- Korot	0	0	0		
RAHOITUSTULOS	0 ###	0 ###	0 ##		
- Verot 20 %	0	0	0		
NETTOTULOS	0 ###	0 ###	0 ##		
+ Satunnaiset tuotot					
- Satunnaiset kulut					
TILIKAUDENTULOS	0 ###	0 ###	0 ##		

Liite 6

Myyntibudjetti

TUOTTEET	Tuoteryhmä 1	Tuoteryhmä 2	Tuoteryhmä 3	Tuoteryhmä 4	Tuoteryhmä 5	Tuoteryhmä 6	Tuoteryhmä 7	Tuoteryhmä 8	Tuoteryhmä 9 Addressit, kynttilät, huoltotarvikkeet	Tuoteryhmä 10 Muistotilaisuu- det
Tuoteryhmän nimi	Arkut	Uurnat	Kuljetus	Arkkunhuolto	Vaatetus	Kivien myynti	Perunkirjoitus	Saattokuljetus		
Ostohinta alv 0%	##	##	##	##	##	##	##	##	##	##
My Hinta alv 0%	# 0	# 0	# 0	# 0	# 0	### 0	# 0	# 0	### 0	### 0
ALV	24 0	24 0	10 0	10 0	24 0	24 0	24 0	10 0	24 0	14 0
=Myyntikate	##	##	##	##	##	##	##	##	##	##
	# 0	# 0	# 0	# 0	# 0	### 0	# 0	# 0	### 0	### 0
Asiakasryhmä	Yhteen kpl sä	Yhteen kpl sä	Yhteen kpl sä	Yhteens kpl ä	Yhteen kpl sä		Yhteen kpl sä	Yhteen kpl sä	kpl Yhteensä	kpl Yhteensä
A tuhkaus	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
B	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
C	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Yleiset	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	30 0	0 0	0 0	0 0	0 0
						###				###
Tuotemyynti yht.	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	30 0	0 0	0 0	0 0	0 0
Myyntikate yht.	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0

YHTEENVETO	Kuukaudessa	Vuodessa
Kulut yhteensä	0	0
Myyntikate yhteensä	0	0
Liikevaihto ALV 0		
%	0	0
Tulosbudjetin lv tarve	0	0
Erutus	0	0

Liite 8

Rahoitusbudjetti ja tase-ennuste

Rahoitusbudjetti

RAHANLÄHTEET	
Liikevaihto	0
Lainat	
Rahan lähteet yhteensä	0
RAHANKÄYTTÖ	
+ Ostot	0
+ Kiinteät kustannukset	0
+ Invesoinnit	
+ Lainojen lyhennykset	0
+ Korot	0
+ Verot	0
+ Osingot	
RAHANKÄYTTÖ YHTEENSÄ	0
ALKUKASSA	0
RAHOITUSERO	0,0
LOPPUKASSA	0

Tase-ennuste

VASTAAVAA		VASTATTAVAA	
KÄYTTÖOMAISUUS		OMA PÄÄOMA	
Maa-alueet		Oskepääoma	
Rakennukset	0	Rahastot	0
Koneet ja Kalusto	0	Voittovarot	
		Tilikauden voitto	0
KÄYTTÖOMAISUUS YHTEENSÄ	0	OMA PÄÄOMA yhteensä	0
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS		VIERAS PÄÄOMA	
Varasto	0	Lainat	
Myyntisaamiset		Vanhat lainat	0
Rahat ja pankkisaamiset	0	Lyhennykset	0
Takuuvuokra	0	ALV velka	
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS	0	Ostovelat	
YHTEENSÄ	0	VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	0
YHTEENSÄ VASTAAVAA	0	YHTEENSÄ VASTATTAVAA	0